

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Уставносудска заштита права на рад у Републици
Србији**
(мастер рад)

Ментор:

доцент др Маја Настић

Студент:

Милица З. Младеновић

број индекса: М034/15

Ниш, 2017

Лени и Братиславу

Садржај

УВОД	3
I ПРАВО НА РАД У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	5
1.1. Појам економских права.....	5
1.1.1. Заштита економских права	5
1.1.2. Економска права у Републици Србији	8
1.2. Правна природа права на рад.....	9
1.3. Извори права на рад у Републици Србији	11
1.4. Заштита права на рад	13
1.4.1. Судска заштита права на рад.....	15
1.4.2. Поступак пред првостепеним судом.....	16
1.4.3. Поступак пред другостепеном судском инстанцом.....	17
II УСТАВНОСУДСКА ЗАШТИТА ПРАВА НА РАД	19
2.1. Увод	19
2.2. Нормативна контрола	19
2.2.1. Увод	19
2.2.2. Претходна контрола уставности	20
2.2.3. Накнадна контрола	22
2.2.4. Накнадна контрола уставности Закона о раду и сродних закона	25
2.3. Уставна жалба.....	34
2.3.1. Правна природа уставне жалбе	37
2.3.2. Ток поступка одлучивања о уставној жалби.....	37
2.3.3. Дејство одлуке Уставног суда	38
2.4. Пресуде Уставног суда Републике Србије које се односе на члан 60. Устава РС, које је Уставни суд донео у периоду од 01.01. 2015.-31.12.2015. године.....	40
2.4.1. Увод	40

2.4.2. Анализа усвојених уставних жалби	42
2.4.3. Анализа одбијених уставних жалби	52
III ЗАШТИТА ПРАВА НА РАД И ПРАВА ИЗ РАДНОГ ОДНОСА У ЕВРОПСКОМ НЕКОМУНИТАРНОМ ПРАВУ	57
3.1. Увод	57
3.2. Заштита права на рад Ревидираном социјалном повељом	57
3.3. Заштите права на рад пред Европским судом за људска права	59
3.3.1. Рок и услови прихватљивости	59
3.3.2. Садржај представке	60
3.3.3. Поступак пред Европским судом за људска права	60
3.3.4. Активна процесна легитимација	61
3.3.5. Обавезност и извршење пресуде	62
3.3.6. Пресуде које је Европски суд за људска права донео у периоду од 01.01.2016. године до 31.12.2016. године које је посредно тичу повреде права на рад	63
IV ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	69
ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ	70
ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ	71
САЖЕТАК	73
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА	75

УВОД

Рад који је пред вама, представља резултат теоријског проучавања уставносудске заштите права на рад у Републици Србији, као једног фундаментарног људског права, чијом применом и поштовањем од стране јавне власти, запослено лице добија могућност да свој посао обавља достојанствено, у складу са Уставом и законом.

Крајем 20. и почетком 21. века, у Републици Србији је дошло до промене државног уређења, чиме је Република Србија званично постала држава са демократским уређењем власти. Међутим демократија је у Србију ушла на мала врата. Србији су биле неопходне корените промене како би стајала раме уз раме са државама Старог Континента. Док је Европа доживљавала прогрес како на економском тако и на интелектуалном пољу, Србија је деценију провела под барикадама. Сви ти фактори утицали су да се људска права самим тим и право на рад много спорије развија и хармонизује са европским законодавством у односу на остале демократске државе. Људска права су резултат тежње да се основна питања живота и достојанства човека као и његовог друштвено-економског положаја не могу препустити сувереној вољи државе и њеном одлучивању. Тежња ка једнакости људи, потврђена је теоријом да човек своја природна права стиче, чином рођења, да она представљају његова урођена права и нико нема могућности да их отуђи. Људска права припадају свим људима, без обзира на боју коже, вероисповест, образовање, политичко опредељење и националну припадност. То су субјективна права која појединац ужива самим тим што је људско биће и не дугује их држави и њеној вољи. Она нису позитивноправног већ моралног порекла и потичу из нормативног поретка који је изнад државе и који она мора поштовати без обзира да то да ли их је изричито прихватила.

Свако цивилизовано и организовано друштво дужно је да својим грађанима омогући да несметано ужива у својим људским правима. Степен, механизам и доступност правне заштите у једног држави значај су показатељ поштовања људских права и људског достојанства

Корене људских права права можемо пронаћи у античкој Грчкој као колевци цивилизације. Хипија, грчки философ залагао се за идеју једнакости међу људима и идеју слободе људи. Касније су у својим радовима, теоретичари школе природног права, утемељили његова учења као своје идејне принципе. Сократ је утемељио нативистичко учење, према којем постоји нешто урођено, од природе дато и усађено у људско биће. Правно утемељење, људска права добију доношењем првих присаних Устава почетком Новог века.

Чињеница је да су људска права доживела своју велику афирмацију по окончању другог светског рата. Под утицајем злочина који су се догодили, таласу нове наде у будућност човечанства, али и страху од понављања времена у коме је било могуће да се истребљују читави народи и расе, дошло је до стварања Уједињених нација, чији је основни задатак према повељи УН *поштовање и унапређење људских права*. После Другог светског рата започет је процес стварања минималних стандарда у области заштите људских права и слобода са тежњом да она постану брига међународне заједнице. Систем људских права и слобода изграђен је под окриљем Организације уједињених нација (ОУН), Европске уније (ЕУ), Савета Европе (СЕ) и других међународних организација.

Рад се састоји из теоријско-правног и емпиријског дела. Теоријско-правни део је систематизован у три целине. У првом делу биће речи о појму, развоју и систематизацији права на рад у Републици Србији економским и друштвеним факторима коју утичу на

остваривање права на рад, као Уставом загарантованог права, као и облицима и механизмима заштите у унутрашњем и међународном праву.

Други, централни део посвећен је уставној заштити права на рад. Уставној заштити права на рад обухвата два поступка, поступак нормативне контроле као и поступак по уставној жалби. У склопу нормативне контроле, приказан је појам оцене уставности или законитости, поступак претходне и накнадне контроле, са посебним освртом на нормативну контролу Закона о раду и сродних закона од стране Уставног суда РС. У оквиру уставној заштити у њеном другом делу посебна пажња је посвећена институту уставне жалбе, као специфичном правном средству заштите права на рад. У склопу другог дела приказано је емпиријско истраживање које је рађено на основу одлука које је Уставни суд Србије донео у периоду 01.01.2015. године до 31.12.2015. године, у поступку по уставној жалби, које су се односиле на повреду права на рад које је зајемчено чланом 60. Устава Републике Србије.

Трећи део рада посвећен је дефинисању појма и правног основа заштите људских права предвиђене Ревидираном европском социјалном повељом и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. Приказан је поступак пред Европским судом за људска права, дејство одлука суда као и пресуде које је суд донео у 2016. години, које се посредно односе на повреду права на рад.

Циљ овог завршног рада јесте систематизација постојећих знања из области уставне заштите права на рад, као и да укаже на неопходне претпоставке чијим обезбеђивањем се могу створити услови за још свеобухватнију заштиту права на рад као Уставом загарантованог права.

У раду ће бити коришћен правно-догматски метод ради утврђивање садржине, смисла и значења законских норми, којима се уређује право на рад, нормативни метод, приликом анализе прописа из области права на рад, упоредно-правни метод, како би се извршила компарација постојећих прописа у ЕУ и Републици Србији, социолошки и правно-статистички метод.

И ПРАВО НА РАД У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1.1. Појам економских права

Свест о постојању економских права и потреба за њиховом заштитом везује се за другу половину 19. и почетак 20. века. Економска права су први пут правно утемељена у Вајмарском уставу 1919. године. Значајан подстицај развоју економских права, дала је радничка класа у жељи за бољим економско-социјалним положајем у друштву¹.

Идеолошка позадина историјског развоја ових права утицала је на то да се у каснијем развоју идеје и праксе људских права у 20 веку, везују за блок социјалистичких држава, док је западно капиталистичко друштво било привржено примарној заштити грађанских и политичких права. До конституционализације економских права и слобода дошло је знатно касније у односу на лична и политичка права.² Економским правима се штити економски положај појединца, и она служе да обезбеде повољне услове за живот и рад појединца. Циљ економских права је да омогуће минималну економску сигурност.

Грађанске револуције 17. и 18. века, донеле су грађанска и политичка права у смислу слободе од државе и њеног недозвољеног мешања у слободу појединаца. Социјалне револуције 19. века и идеја социјализма је донела идеју идеју да је право гласа пука прокламација уколико је гласач незапослен, необразован и без средстава за живот.

Решавањем егзистенцијалних потреба с циљем задовољења минимума економске сигурности, држава омогућава друштвену инклузију грађанима, обезбеђује дигнитет појединца и живот достојан човека. Социјално-економска права омогућавају да појединци уживају тековине цивилизацијског развоја друштва, односно да грађани остваре приступ материјалним и духовним добрима заједнице³

Економска права су универзална, неутуђива и међусобно повезана са осталим људским правима. Законским нормирањем економских права остварује се претпоставка сигурности и достојанства човека. Економска права представљају основ друштвене и „економске“ демократије (нарочито у домену рада). Њиховом применом обезбеђује се баланс моћи и интересне равнотеже у заједници као и смањење друштвених тензија и сукоба.⁴

1.1.1. Заштита економских права

Заштита економских права остварена је на универзалном и регионалном нивоу, односно документима на која су донета на универзалном и регионалном нивоу. Од универзалних докумената најзначајнија су:

- Универзална Декларација о људским правима,
- Међународни Пакт о економским, социјалним и културним правима и
- Конвенције Међународне организације рада.

Универзална декларација о људским правима је усвојена 10. децембра 1948. године од стране Генералне скупштине Уједињених нација, чиме је представљено опште виђење организације о питањима људских права гарантованих људима. Декларација није формално правно обавезујући документ али је документ које је први пут на

---

¹ Д. Симовић, Д. Аврамовић, Р. Зекавица, *Људска права*, Београд, 2013, стр. 224

² Д. Стојановић, *Уставно право*, прва књига, Ниш, 2009, стр. 368

³ С. Јашаревић, *Социјално-економска права*, Нови Сад, стр. 178

⁴ М. Рудић, *Људска права*, Београд, 2001, стр. 33

језгровит начин прокламовао извесну групу права као људска права. Декларација је послужила као основа за оригинална два правно обавезујућа споразума Уједињених нација о људским правима, Међународни споразум о цивилним и политичким правима, и Међународни споразум о економским, друштвеним и културним правима. Универзалном декларацијом економска права су заштићена члановима 22., 23., 24., 25. и 26. Због своје специфичне правне природе Универзалне декларације, Уједињене нације су увеле тзв. принцип прогресивног остваривања, што значи да су државе дужне да гарантују бар нужни ниво сваког права, да би се постепено, у складу са могућностима, ишло на што виши ниво у обезбеђивању социјалних права⁵.

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима обавезује државе потписнице да раде на остваривању економских, социјалних и културних права за поједнице. Ова права укључују право на рад, здравствену заштиту, право на образовање и право на животни стандард који је достојан човека. Контролу примене и поштовања споразума контолише Комитет за економска, социјална и културна права.

Конвенције Међународне организације рада донете су у оквиру Међународне организације рада. Међународна организација рада (МОП) је специјализована агенција УН која настоји да промовише социјалну правду и међународна људска и радна права.

Поред универзалних, економска права су заштићена и на регионалним нивоу, документима која су донета у оквиру Савета Европе (Европско некомунарно радно право) и Европске уније (Европско комунарно радно право). Међу најзначајнијим регионалним документима спадају Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Европска социјална повеља, Ревидирана Европска социјална повеља и Повеље Европске заједнице о основним социјалним правима радника из 1989. године. Европска конвенција за заштиту људских права и основних која је донета 1950. године, садржи две одредбе о социјалним правима. Чланом 4. Конвенције забрањује се принудни и ропски рад, док се чланом 11. Конвенције прокламује и гарантује слобода удруживања, укључујући и слободу синдикалног удруживања. Слобода од ропства, принудног или обавезног рада чини део класичног права на слободу и независност људског бића⁶. Након недаћа у Другом светском рату и невиђених страхота у 20. веку, Европа је решила да предузме значајне кораке у погледу заштите људских права и основних слобода, изван онога што је предвиђено на националном нивоу⁷. У циљу унапређења заштите људских права и слобода на европском континенту, у окриљу Савета Европе, 1950. године усвојена је Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода. У позадини настанка Европске конвенције налази се сплет бројних чинилаца, од којих посебан значај имају три догађаја након Другог светског рата:

- доношење Опште декларације о људским правима, којом је постављен стандард људских права на међународном плану,
- усвајање Посланице Европљанима на конгресу Међународног комитета за уједињење Европе у Хагу 1948. године у којој је изражена жеља да се донесе Повеља о људским правима.

---

⁵ С. Јашаревић, *Социјално право*, Нови Сад, 2010, стр. 87

⁶ L.Betten, *International Labour Law*, Kluwer, Deventer-Boston, 1993., str.125

⁷ М. Настић, *Уставно правни основ примене Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у поступку пред националним уставним судовима*, Ниш, 2012, стр. 28

- оснивање Савета Европе, у чијем је Статуту поштовање људских права и основних слобода предвиђено као један од најважнијих задатака ове организације

Европска конвенција је један од првих докумената заснованих на објективним стандардима и на праву појединца да траже заштиту од злоупотреба државних власти. Право индивидуалне петиције је један од највећих искорака који Европска конвенција уноси у систем заштите људских права. Заштита права која су зајемчена Европском конвенцијом могу се заштити у поступку пред Европским судом за људска права. Европском суду може тражити да се обрати лице, држављанин било које државе чланице Савета Европе, али и лица која то нису: странци, избеглице, емигранти, азиланти и апатриди. Право Конвенције не ствара само обавезе за државе, већ и права за појединце, изграђујући се у систем права који супституише појединачни систем државе заједничким европским поретком (*ordre public européen*)⁸

Европска социјална повеља садржи низ начела и права. Повеља из 1961. године садржи 19, док Ревидирана европска социјална повеља садржи 31-о начело којим се гарантују социјална права. Социјалне повеље остављају одређену слободу државама чланицама Савета Европе да приликом ратификације изаберу начела и социјална права која ће их правно обавезивати. Европска социјална повеља врши класификацију начела и социјалних права на најзначајније, односно издваја седам главних начела и обавезује државу да ратификује најмање пет од седам главних начела. У ред седам начела, односно основних социјалних права спадају: право на рад, право на организовање, право на колективно преговарање, право на социјалну сигурност, право на социјалну у медицинску помоћ, право радника миграната и њихових породица на заштиту и помоћ. Држава је дужна да прихвати 10 од 19 чланова или 45 ставова у оквиру 19 чланова Европске социјалне повеље. На основу свега напред изнетог, Европска социјална повеља се јавља као међународни инструмент правнообавезујућег и програмског карактера⁹.

У погледу Ревидиране европске социјалне повеље, државе чланице које желе да изврше њену ратификацију дужне су да изаберу 16 од 31-ог социјалног права, с тим да је међу тих 16 неопходно да буде прихваћено најмање шест од девет начела која су проглашена као основна. Ревидирана европска социјална повеља је најважнији регионални извор економских и социјалних права за државе које нису чланице Европске уније (оне које јесу чланице ЕУ имају и неке друге важне наднационалне изворе који се баве истим, или сличним питањима). Повеља садржи читав низ права на која се држава обавезује њеним прихватањем. Након што се обавезала да ће њени грађани уживати одређена права, држава је дужна да им то и омогући. Да би показала шта је све учинила на том пољу, држава Европском комитету за социјална права подноси периодичне извештаје, који се односе на имплементацију појединих делова Повеље. Комитет извештаје разматра, по потреби прикупља податке и из других, невладиних извора, и сачињава годишње мишљење (закључак) о томе колико је држава успешна у извршавању својих обавеза према грађанима.

---

⁸ А. Drzemczewski, *European Human Rights Convention in Domestic Law (a comparative study)*, Oxford, 2004, p. 336

⁹ Б. Лубарда, *Европско радно право*, Подгорица 2004, стр 42-44

У ред ових девет основних начела, поред шест која су преузета из Европске социјалне повеље додата су још три основна социјална права: право породице на социјалну, правну и економску заштиту, право деце и омладине на заштиту и право на једнакост шанси и поступања у областима запошљавања и занимања без дискриминације по основу полне припадности. Ревидирана европска повеља садржи нова социјална права која су од значаја за рад и радне односе: право на заштиту у случају престанка радног односа, право на заштиту потраживања у случају инсолвентности послодавца, право на достојанство на раду, право радника са породичним обавезама на једнакост шанси и третмана у запошљавању и на раду.

Од посебног значаја за радно право представља ширење скале социјалних права која су признавана у Ревидираној социјалној повељи. Наиме Ревидираном социјалном повељом уведена су нова социјална права: право на заштиту у случају престанка радног односа, право на заштиту потраживања запослених у случају инсолвентности послодавца, право на достојанство на раду, право радника са породичним обавезама на једнакост шанси и третмана у запошљавању и на раду, право на информисање и консултовање у случају колективног отпуштања, право радничких представника на олакшице у раду и на посебну заштиту по основу обављања активности¹⁰.

Општа карактеристика некомунитарног радног права огледа се у пружању непосредне и посредне судске заштите. Заштита права садржаних у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода остварује се пред Европским судом за људска права у Стразбуру. У погледу судске заштите социјалних права садржаних у Ревидираној европској социјалној повељи, она је обезбеђена пред националним судом у погледу права која је држава одабрала приликом ратификације, као и у поступку испитивања редовних извештаја и колективних жалби.

1.1.2. Економска права у Републици Србији

Уставом Републике Србије, економска права су систематизована у оквиру људских и мањинских права у складу са највишим демократским стандардима. Економска права уживају грађани једне земље као запослена лица. Због своје осетљивости и подложности кршењу, као и неповољним односом друштвених снага и последица транзиционих процеса, неопходно је да се одређеним индикаторима провери колико се у пракси ова права заиста поштују и примењују.

У складу са дефиницијом државе, Устав Републике Србије прокламује одређени број економских и социјалних права, као што су: право својине; право наслеђивања; право на рад; право на штрајк и слобода предузетништва.¹¹

Остваривање економских права подразумева испуњавање субјективних и објективних услова. Субјективни услови подразумевају спремност носилаца политичке моћи да прихвате концепт људских права и обезбеде њихову институционалну заштиту. У објективне услове спадају: одређени ниво економског развоја, одсуство драстичних социјалних разлика, одговарајући тип демократске политичке културе, и демократска традиција.

Република Србија је потврдила Ревидирану европску социјалну повељу 2009. године. Пре тога, Државна заједница Србија и Црна Гора, која је 2003. примљена у

---

¹⁰ Ibid, стр. 45

¹¹ М. Рапајић, Економска и социјална права у Уставу Србије, *Зборник правног факултета у Новом Саду* бр. 1/2015 стр. 282

чланство Савета Европе као 45. чланица, приликом пријема преузела је обавезу да до 2005. године ратификује Ревидирану европску социјалну повељу. У међувремену, Црна Гора је стекла независност (2007), да би Србија, као сукцесор Државне заједнице СЦГ у Савету Европе, ратификовала Ревидирану европску социјалну повељу 2009. године. Законом о потврђивању Србија је преузела веома велики број одредби Ревидиране европске социјалне повеље, што Србију сврстава у ред држава чланица Савета Европе које су у врху лествице по броју чланова, односно одредби Повеље које су прихваћене инструментом о ратификацији.¹²

У погледу тзв. тврдог језгра Ревидиране европске социјалне повеље, Србија је ратификовала у целости чланове који су од значаја за радно право: право на рад, право на организовање, право на социјалну сигурност, право на социјалну и медицинску помоћ, право породице на социјалну, правну и економску заштиту и право на једнаке могућности и једнак третман у питањима запошљавања и рада без дискриминације по основу пола.¹³

Ратификована Европска социјална повеља као и остали закони који се односе на радно право могу бити само мртво слово на папиру уколико не наиђу на адекватну примену у животу. Битно је да се у Србији створи позитивна клима о значају економских права за целокупно друштво, јер постојањем људских, самим тим и економских права, може да се допринесе смањењу сиромаштва, усадити свест о значају и корисности људских права.

1.2. Правна природа права на рад

Према класификацији људских права, право на рад припада економским правима и слобода. Право на рад је једно од најзначајнијих економско-социјалних права човека и темељно начело радног законодавства.¹⁴ Право на рад представља скуп интегрисаних права, чијом применом и поштовањем од стране јавне власти, запослено лице добија могућност да свој посао обавља достојанствено, у складу са Уставом и законом.

Право на рад је слојевите природе, у које је инкорпорисано неколико посебних права. Право на рад нема за последицу дужност државе да обезбеди запослење сваком грађанину, већ има за циљ да обавезе државу да ствара услове да свако лице својим радом може да обезбеди неопходна средства за живот, а такође што већи степе сигурности радног односа.¹⁵

Право на рад је једнако и једнствено право, под једнаким условима зајемченог сталног запослења од стране друштвене заједнице сваком за рад способном грађанину према његовим стручним и физичким способностима, запослење које он слободно изабере и које за њега представља основни и главни извор материјалних средстава и других права за пристојан и обезбеђен и развој његов и његове породице.¹⁶

Уставом Републике Србије у члану 60. право на рад је дефинисано као право сваког лица на слободан избор занимања, доступност радних места, поштовање достојанства личности на раду, безбедне и здраве услове рада, потребну заштиту на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор,

---

¹² Б. Лубарда, *Ревидирана Европска социјална повеља обавеза држава и њихова улога после ратификације*, Београд 2009 стр. 7

¹³ *Ibid.*, стр. 14

¹⁴ Д. Стојановић *op. cit* стр. 372

¹⁵ М. Рапајић, *op. cit.*, стр. 283

¹⁶ А. Балтић, М. Деспотовић, *Основи радног права*, Београд, 1967, стр. 143

правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа. Женама, омладини и инвалидима омогућују се посебна заштита на раду и посебни услови рада, у складу са законом.¹⁷ Нико се ових права не може одрећи. Потписивањем било каквих споразума или давањем изјаве о одрицању од ових права не би производили никаква правна дејства.

Потпуном реализацијом права на рад, обезбеђује се економска и социјална сигурност, egzистенција достојна човека¹⁸. Право на рад је право које припада сваком радно способном лицу. Радна способност у Републици Србији стиче се са навршених 15 година живота. Припада неутуживим правима. Нико не може тужбом захтевати заснивање радног односа од државе. Према својој правној природи, право на рад се налази између програмског начела одн. уставног налога упућеног законодавцу и субјективног права¹⁹ Представља начело по коме се принципијелно и на општи начин уређују поједини радноправни институти.²⁰

Право на рад карактерише и слобода рада. Устав Републике Србије у члану 60. ставу 2. свакоме гарантује право на слободан избор рада.

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, право на праведне и повољне услове рада у својим одредбама дефинише да се правични и повољни услови за рад обезбеђују прописивањем минималне зараде радницима, правичном и једнаком накнадом за рад исте вредности без икакве разлике. Накнада мора да буде довољна да обезбеди пристојан живот раднику и његовој породици. Питања безбедности и заштите на рад, радног времена, одсуства и одмора као и заштите достојанства запослених на раду, тесно су међусобно повезана и условљена питања услова рада. Побољшање услова рада јесте један од основних циљева социјалне политике. Да би се обезбедили праведни и повољни услови рада неопходно је да се уложе напори у хармонизацију радног законодавства. Хармонизацијом радноправних система избегава се нарушавање начела конкуренције²¹. Право на праведне и повољне услове рада предстаља неопходну допуну права на рад, с обзиром на то да би право на рад било у потпуности обесмишљено када би се тај рад обављао у крајње неповољним условима или без одговарајуће накнаде. Република Србија је потписница конвенције Међународне организације рада о минималним платама и једнаком награђивању мушке и женске радне снаге. Уставом је загарантовано право запосленог на правичну накнаду за рад.

Европска социјална повеља одређује минимално трајање годишњег одмора у периоду од најмање две седмице, док у вези трајања радног времена предвиђа његово разумно скраћивање до нивоа који обезбеђује продуктивност рада. Право на ограничено радно време је уставом гарантовано право запослених на ограничавање трајања радног дана. Устав гарантује право на ограничено радно време, на дневни и недељни одмор и на плаћени годишњи одмор²². Законско регулисање радног времена и годишњег одмора доприноси побољшању услова рада као и усклађивању професионалих и породичних обавеза. Право деце и омладине на заштиту укључује стандарде у погледу минималне животне доби за заснивање радног односа; ограниченог трајања радног времена; права на праведну зарату; одговарајуће трајање годишњег одмора; забрану запошљавања на

---

¹⁷ Члан 60. Устава Републике Србије, *Службени гласник бр. 98/2006*

¹⁸ *Ibid.*, стр. 372

¹⁹ *Ibid.*, стр. 373

²⁰ П. Јовановић *Радно право*, Београд 2003, стр. 117

²¹ Б. Лубарда, *op. cit.*, стр. 241

²² Д. Стојановић, *op. cit.*, стр. 375

пословима који су ризични, укључујући физичке и моралне ризике. Изузетно, деци млађој од 15 година може бити допуштен рад у области уметности (филм, позориште), уз додатне заштитне услове. Право на рад не подразумева само забрану принудног рада и забрану дискриминације већ и обавезу државе (али не и да гарантује посао сваком лицу-тражиоцу запослења) да обезбеди одговарајућа средства за омогућавање слободног избора занимања, пуне запослености, приступа бесплатним службама за запошљавање, професионалну оријентацију и професионално образовање

Након потписивања Европске конвенције за заштиту људских права и основним слобода 2003. године, која је донета у Риму 04. новембра 1950. године, Република Србија је стала у ред земаља које су прихватиле надлежност Европског суда за људска права са седиштем у Стразбуру. Потписивањем конвенције, грађанима Републике Србије, пружена је могућност да уколико, пред највишом судском инстанцом не успеју да остваре своја права, која су уједно загарантована Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, могу да се обрате Европском суду за људска права. Тиме су и судије уставног суда почеле да се сусрећу са различитим изазовима који им намећу потребу даљег развијања уставносудског дијалога који би водио изградњи заједничке европске уставноправне свести, уз сво уважавање различитости и особености националних уставних судова. На овај начин Република Србија се и стварно прикључила европском тренду успостављања непосредне уставне заштите људских права и слобода.

1.3. Извори права на рад у Републици Србији

Развој идеје о уставној прокламацији права на рад након другог светског рата можемо поделити у три целине: развој радног права до увођења самоуправљања од 1950. године до 1953. године, развој радног права у Југославији после увођења самоуправљања и радно право у условима друштвено-економске реформе.

До увођења самоуправљања у Југославији радно право се базирало на класичним принципима радног права. Класична радно-правна регулатива постепено се прилагођавала и реформисала у складу са потребама изградње новог социјалистичког друштвено економског система.²³

Самоуправљање започиње 1950. године доношењем Основног закона о управљању државним предузећима и вишим привредним удружењима од стране радних колектива (*Сл. л. ФНРЈ бр. 43/1950*), односно доношењем Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења ФНРЈ и савезним органима власти (*Сл. л. ФНРЈ бр. 60/1989*).

Нови Устав Југославије проглашен је 1963. године. У новом уставу радник је дефинисан као основни друштвено економски субјект и носилац самоуправљања. Уставом СФРЈ из 1974. године и Закон о удруженом раду из 1976. године конституишу право рада и располагања друштвеним средствима као основу остваривања свих права, обавеза и одговорности радника у удруженом раду. На радника гледало као на део шире друштвене заједнице. Радник је био истовремено и власник својине рада.

Привредна реформа и друштвено економске промене у земљи су захтевале даљу изградњу и развој радног права. Полазне правне оквире за даљи развој радног права дали су амандмани на Устав СФРЈ из 1988. године. Доношењем Закона о основним правима из радног односа 1989. године, започиње нови период у развоју радног права, период

---

²³ П. Јовановић *op. cit.* стр. 53

раскида са концепцијом радног односа као међусобног односа радника у основној организацији удруженог рада и враћање на концепцију страначких радних односа. Колективни уговори постају по својој правној снази одмах иза закона. Најзначајнији утицај на законодавство о раду у савременим условима остављају глобализација, растућа незапосленост, економске кризе, интернационализација пословања, смањење улоге индустријског и живог рада, тренд приватизације јавног сектора. У духу напред наведених промена донето је низ закона којима се регулишу питања везана за трансформацију друштвене својине у друге својинске облике.

Право на рад у Републици Србији загарантовано је домаћим и међународним законодавством. Најзначајни извори домаћи извори радног права су: Устав Републике Србије, Закон о раду, Закон о безбедности и здрављу на раду, Закон о запошљавању и обезбеђењу за случај незапослености, Закон о заштити података личности, Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја и Закон о социјалној заштити.

Закон о раду (*"Сл. гласник РС"* бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014) је донет на седници Народне скупштине која је одржана 8. марта 2005. године. Народна скупштина је закон донела сагласно уставном основу, утврђеном чланом 97. тачка 8. Устава, према коме, уређује и обезбеђује систем у области радних односа. Закон је објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“, број 24 од 15. марта 2005. године, а ступио је на снагу 23. марта 2005. године. Овај закон представља системски закон којим су уређена права, обавезе и одговорности из радног односа, односно по основу рада. Закон о раду је мењан и допуњаван у више наврата, и то: 2005, 2009. и 2013. године, а последње измене и допуне овог закона су извршене у јулу месецу 2014. године, на основу Закона о изменама и допунама Закона о раду (*"Службени гласник РС"*, број 75/14), који је ступио на снагу 29. јула 2014. године. Закон о раду представља фундаменти закон који се уређују радни односи међусобни однос закона, колективног уговора, правилника о раду и уговора о раду. Колективни уговор и правилник о раду, као општи акти, и уговор о раду не могу да садрже одредбе којима се запосленом дају мања права или утврђују неповољнији услови рада од права и услова који су утврђени законом. Општим актом и уговором о раду могу да се утврде већа права и повољнији услови рада од права и услова утврђених законом, као и друга права која нису утврђена законом, осим ако законом није друкчије одређено. Уколико општи акт и поједине његове одредбе утврђују неповољније услове рада од услова утврђених законом, примењују се одредбе закона. Закон о раду има значај матичног-општег закона. За разлику од овог закона, посебни закони радне односе уређују на другачији начин сходно посебности одређених радних односа.

Законом о безбедности и здрављу на раду (*"Сл. гласник РС"*. 101/2005, 91/2015) је закон који је донет по угледу на европско радно законодавство са циљем да се спроведе и унапреди безбедност и здравље на раду лица која учествују у радним процесима, као и лица која се затекну у радној околини, ради спречавања повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом. Безбедни и здрави услови рада, потребна заштита на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правична накнада за рад и правна заштита за случај престанка радног односа су корпус права која се Уставу гарантују запосленима и израз су социјалне правде. У остваривању свог радно правно статуса, свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, безбедне и здраве услове рада, потребну заштиту на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правичну накнаду за рад и право на правну заштиту, за случај престанка радног односа.

Законом о запошљавању и обезбеђењу за случај незапослености ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010 и 38/2015) је закон којим се уређују послови и носиоци послова запошљавања; права и обавезе незапосленог и послодавца; активна политика запошљавања; осигурање за случај незапослености и друга питања од значаја за запошљавање, повећање запослености и спречавање дугорочне незапослености у Републици Србији. Велики значај овог закона огледа се у томе што пружа заштиту лицима у случају престанка радног односа.

Усвајањем Устава на референдуму 2006. године, грађанима Републике Србије је отворен пут ка стварању једног демократског друштва, друштва у коме сваки грађанин, има могућност да се уставном жалбом обрати суду, уколико сматра да му је повређено или ускраћено неко уставном загарантовано право. Правним утемељењем уставне жалбе у Уставу Републике Србије направљен је конкретан потез у правцу заштите уставом загарантованих људских права и слобода. Устав Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98 од 10. новембра 2006. године), следио је решења међународних докумената о праву на рад и ово право је позиционирано у члану 60. Устав Србије прокламује право сваког лица на слободан избор рада и под једнаким условима доступности свих радних места. Достојанство личности је правна вредност, а устав гарантује поштовање достојанства личности на раду. Према одредбама наведеног члана Устава, нико се напред наведених права не може одрећи. Поред изнетог женама, омладини и инвалидима, омогућују се посебна заштита на раду и посебни услови рада, у складу са Законом о раду.

1.4. Заштита права на рад

Заштита права на рад сматра се основим људским правом неодојивим од демократског правног поретка. Како велики део живота људи проводе на радном месту и у радном окружењу, извршавајући послове и обављајући рад за различите послодавце, од изузетног су значаја заштита права која уживају запослени. јер се њихов положај на послу одражава на квалитет читавог живота. Заштитити слабију страну у радном односу је најстарија и најважнија функција законодавства о раду. Сврха његовог настанка и постојања до данашњих дана се није променила. Путем законске заштите запослених држава тежи да успостави равнотежу између страна у радном односу која је, формално изједначеним позицијама послодавца и запосленог, померена у корист послодавца.²⁴ Сведоци смо свакодневног кршења права на рад. У средствима јавних медија, све је више бомбастичних наслова о кршењу права на ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа, непружања заштите на раду трудницама. Запослени из страха од отказа, трпе различите видове насиља како себи и својој породици ускратили и оно мало егзистениције коју са минималном зарадом успеју да остваре. Приморани су да подижу кредите, који их обавезују да остану у радном односу и онда се покреће узрочно-последична веза.

Механизам заштите слобода и права човека обухвата низ правних принципа, институционалних гаранција и других правних инструмената и поступака којима се штите уставне слободе и права грађана од могућих повреда, угрожавања злоупотреба, укидања или неоснованих ограничења.²⁵

---

²⁴ Г. Обрадовић, Заштитна функција законодавства о раду, *Зборник радова правног факултета у Нишу* број 70., 2015, стр. 269

²⁵ Д. Стојановић *op. cit.*, стр. 393

За разлику од Западне Европе, где се успостављање тржишног друштвено-економског уређења одвијало вековима, у постсоцијалистичким државама је направљен општар заокрет у својинским односима, чија је полазна тачка била приватизација невиђених размера и невиђеног темпа. Приватизацијом државних предузећа, први на удару су били радници који су планом реорганизације постајали технолошки вишкови. Проблем заштите уставних људских права и слобода отежава чињеница да смо се уз тешкоће транзиционог периода, суочили и са тешкоћама глобалне економске кризе. Правни проблеми који се постављају пред органе за контролу уставности у државама у транзиту, су у значајној мери условљени неким објективним тешкоћама прелазног периода као што су:

- неизбалансираност система расподеле власти, коју неретко прати јасно изражен конфликт између законодавне и извршне гране власти рупе у законодавству, које је бременито кршењем уставних права и слобода
- неразвијеност парламентаризма, која се најупадљивије манифестује у занемаривању гледишта парламентарне мањине и интереса групације становништва које стоје иза ње, као и проблем односа између правног и фактичког легитимитета представничких органа
- недовољна сагласност националог законодавства са општепризнатим принципима и нормама међународног права
- неизграђеност националних уставноправних доктрина.²⁶

У Србији, није установљен суд за радне спорове Уколико дође до спора из радног односа и који не може да се реши вансудским путем, грађани своја права, остарују у поступку пред редовим судовима Уколико своја права не остваре пред редовим судовима, грађани могу да се уставном жалбом обратe Уставном Суду.

Битна одредба за ефикасно остваривање права, обавеза и одговорности запослених је и потпуно доследна примена Закона о раду, других закона и прописа којима је регулисан и поступак заштите појединачних права запослених, садржина аката, решења и одлука те других писмена која је овлашћен да доноси послодавац и потпуна доследна примена Закона о раду и других закона и прописа колективних уговора, колективног уговора код послодавца и других аката које је послодавац овлашћен да донесе.

Ради напред наведеног законом је прописано да се запосленом у писменом облику доставља решење о остваривању права, обавеза и одговорности, са образложењем и поуком о правном леку уз поштовање одредби о достављању акта из члана 185. став 2-4 Закона, па и код отказа уговора о раду.

Општим актом и уговором о раду у смислу члана 194. Закона, може се предвидети поступак споразумног решавања спорних питања између послодавца и запосленог. Ради споразумног решавања спорних питања стране у спору (послодавац и запослени) споразумно одређују арбитра, који је у обавези да строго примењује Закон уз поштовање рокова о трајању поступка, начинима окончања поступка и доношењу одлуке од стране арбитра која је коначна, а истовремено обавезује послодавца и запосленог.

Запослени чије је право повређено у одређеном року од дана сазнања за повреду одређеног права, непосредно или преко представника синдиката, чији је запослени члан

---

²⁶ В.Д. Зорбкин, Уставно судство земаља нове демократије: изазови и перспективе, *Положај и перспектива уставног судства*, Београд, 2014, стр 54-56

може да тражи судску заштиту повређеног права пред надлежним судом, покретањем спора у року од 60 дана од дана достављања решења односно сазнања за повреду права.

Закон прописује да се покренути спор пред надлежним судом правоснажно окончава у року од шест месеци од дана покретања спора што у судској пракси деловањем разних објективних и субјективних чинилаца најчешће није случај.²⁷

Република Србија као чланица Међународне организације рада и ратификовала је велики број конвенција усвојених под окриљем ове организације.

Уставом Републике Србије прописано је да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка и да потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом. Поред тога, Уставом се јемче, и као таква непосредно се примењују и штите, људска и мањинска права.²⁸

Србија је 2003. године ратификовала Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и тиме прихватила надлежности Европског суда за људска права у Стразбуру као и обавезност извршења донетих пресуда суда. Конвенцијом је предвиђено право на подношење индивидуалних представки²⁹ у року од 6 месеци од дана када је пред националних судом донета правноснажна судска пресуда. Потписивањем Конвенције, грађанима Србије је отворен пут да се представком обрате Европском суду за људска права ради заштите и остваривања својих права.

1.4.1. Судска заштита права на рад

Радни спорови се могу решавати мирним путем, у поступку посредовања или судским путем у поступку пред судом опште надлежности. Процес интернационализације људских права праћен је у успостављањем међународноправних механизма њихове заштите. Уколико поступком посредовања настали спор не може да се реши, на располагању стоји судска заштита. Заштита права на рад може да се остварује пред домаћим и међународним судовима који су надлежни да одлучују о заштити ових права. Судска заштита представља основно и најзначајније средство заштите права на рад на националном нивоу.

Право на приступ суду, принцип који је првенствено израстао на темељима англосаксонске правне традиције представља једно од основних права које у себе укључује велики број процедуралних захтева. Од суда се захтева да буде непристрасан и да одлуке доноси након ефикасно и поштено спроведеног поступка.³⁰

Право на заштиту пред судом има свако коме је повређено или ускрађено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом, као и право на уклањање последица које су повредом настале.

---

²⁷ Б.Чолић, Заштита права запослених, прописи, надзор и пракса, *Радно и социјално право, часопис за теорију и праксу радног и социјалног права* бр. 2/2012 Београд, стр. 229-230

²⁸ Б.Лумбарда *op. cit.*, стр. 10

²⁹ Члан 34. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода

³⁰ Г. Вукадиновић, *Теорија државе и права друга књига*, Нови Сад 2007, стр. 158

Независност судова, као један међу основним принципима који одликује модерну уставну државу, је битна претпоставка и несумњиво један од најважнијих предуслова осигуравања елемената заштите људских права гарантованих уставом.³¹

У унутрашњем праву, право на рад се штити пред Основним судом у првостепеном судском поступку, док се у другостепеном судском поступку штити пред Апелационим и Врховним касационим судом. Пред Уставним судом, право на рад може да се штити посредно и непосредно. Посредно, оцењивањем уставности и законитости Закона о раду и других сродних закона, као и непосредно у поступку по уставној жалби.

Поред националних судова, право на рад се посредно на основу Европске конвенција за заштиту људских права и основних слобода штити пред Европским судом за људска права у Стразбуру.

1.4.2 Поступак пред првостепеним судом

Основни судови као првостепени судови стварно су надлежни да решавају индивидуалне радне спорове. У погледу месне надлежности предвиђена је општа и посебна месна надлежност. Ако је тужилац запослени, поред суда који је опште месно надлежан за туженог, надлежан је и суд на чијем се подручју рад обавља или се обављао. Запослени има право да бира месно надлежан суд пред којим је покренут поступак.³²

Судско решавање радних спорова уређено је Законом о парничном поступку (*Сл. гласник РС 72/2011, 49/2013-одлука УС, 74/2013-одлука УС, 55/2014*) и Законом о раду (*"Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014*). У парницама из радних односа примењују се, поред посебних правила парничног поступка и општа правила парничног поступка која нису дерогинара правилима посебне процедуре. Запослени чије је право повређено одлуком послодавца треба да покрене парнични поступак у року од 60 дана од дана достављања решења којим је повређено његово право или од сазнања за повреду права. Рок је материјално правни и преклузиван.

Поступак у парницама из радног односа је хитан. Законодавац је предвидео посебна правила која треба да омогуће да се оствари убрзање поступка. У поступку у парницама из радних односа важе правила о краћим роковима: парнициони рок и рок за жалбу износе осам дана.

Основни правни инструмент који се користи за покретање судског поступка за заштиту права је тужба. Грађанима се гарантује право да се тужбом обратe надлежном суду ради заштите својих права. Тужба мора да садржи одређени захтев у погледу главне ствари и споредних тражења, чињенице на којима тужилац заснива захтев, доказе којима се утврђују ове чињенице, вредност предмета спора, као и друге податке које мора имати сваки поднесак³³

Тужбом се може захтевати: откањање повреде права и успостављање пређашњег стања, престанак радњи којима се крши или повређује право на рад, уздржавање од радњи којима се врши повреда права, накнада штете коју је грађанин претрпео због повреде права, посебно уколико отклањање повреде права није могуће успостављањем

³¹ М. Пајванчић, *Уставна заштита људских права*, Нови Сад 2011, стр. 43

³² Г. Станковић, *Грађанско процесно право-парнично процесно право*, Ниш, 2010, стр. 529

³³ Члан 98. и 437. Закона о парничном поступку *Службени гласник 72/2011, 49/2013-одлука УС, 74/2013-одлука УС и 55/2014*

права и повраћајем у стање које је постојало пре повреде права.³⁴ У парницама из радних односа поступак у првом степену суди судија појединац.

Тужилац може до закључења главне расправе да преиначи тужбу. После достављања тужбе туженом, за преиначење тужбе потребан је пристанак туженог. Суд ће да дозволи преиначење и кад се тужени томе противи, ако сматра да би то било целисходно за коначно решење односа међу странкама и ако оцени да поступак по преиначеној тужби неће знатно да продужи трајање парнице. Сматраће се да постоји пристанак туженог на преиначење тужбе ако се он упусти у расправљање о главној ствари по преиначеној тужби, а није се пре тога противио преиначењу.

Суд отвара главну расправу и објављује предмет расправљања, утврђује да ли су дошла сва позвана лица, проверава да ли су уредно позвана и да ли су оправдала свој изостанак. Правноснажна пресуда делује само међу странкама. Странка може да изјави жалбу против пресуде донете у првом степену у року од 15 дана од дана достављања преписа пресуде. Уколико у току поступка судија оцени да је неопходно да се одреди привремена мера, он у складу са законом може одредити привремену меру ради спречавања насилног поступања или ради отклањања ненадокнадиве штете. Суд ће одлуку о одређивању привремене мере по предлогу странке да донесе у року до осам дана од дана подношења предлога.³⁵ Првостепени поступак пред основним судом се окончава доношењем пресуде. Уколико страна није задовољна пресудом, жалбом на пресуду може да се обрати непосредно вишем суду ради заштите својих права.

1.4.3. Поступак пред другостепеном судском инстанцом

Принцип двостепености судског поступка представља инструмент који се употпуњује судску заштиту људских права укључујући у систем судске заштите права и инстанциону контролу судских одлука које се поверава вишем суду. За судску заштиту права на рад и поступак по коме се одвија овај вид заштите права посебно је значај принцип двостепености.

Доношењем пресуде основног суда не долази до окончања судског процеса. Против првостепене пресуде странка у поступку може да уложи правни лек. Правни лекови су правна средства којима странке врше и остварују право на правни лек. Право на прави лек је фундаментално људско право, признато и загарантовано међународним правним актима о чијим је правима о обавезама одлучивано у поступку пред судовима³⁶ Жалба представља правни лек, односно иницијалну страначку парничну радњу којој се покреће инстанциони поступак под условом да постоје опште и посебне процесне претпоставке. Против првостепене одлуке странка има право да изјави жалбу у року 8 дана. Жалба се подноси Апелационом суду. Апелациони суд начелно доноси пресуду без отварања јавне расправе у року од 90 дана од дана подношења жалбе. Пресудом Апелационог суда првостепена пресуда може да се потврди пресуда првостепеног суда, да се преиначи и да се врати на поновно суђење.

Уколико Апелациони суд нађе да је жалба на пресуду првостепеног суда основама решење укида ожалбену пресуду и враћа је првостепеном суду. У решењу апелационог суда се такастивно наводе материјалноправне чињенице које првостепени суд мора да размотри и да донесе нову пресуду у складу са решењем. Ако првостепени

---

³⁴ М. Пајванчић, *op. cit.*, стр. 47

³⁵ Члан 199., 310., 360., 367. и 439. Закона о парничном поступку *Службени гласник* 72/2011, 49/2013-одлука УС, 74/2013-одлука УС и 55/2014

³⁶ Г. Станковић, *op. cit.*, стр. 477

суд донесе пресуду која је иста као пресуда на коју је уложена жалба, Апелациони су ће на основу забране двоструког укидања пресуде, пресуду првостепеног суда да преиначи и да донесе мериторну судску одлуку.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, странке могу да изјаве ревизију у року од 30 дана од дана достављања пресуде. О ревизији одлучује Врховни касациони суд.

Ревизија је увек дозвољена ако је:

- 1) то посебним законом прописано;
- 2) другостепени суд преиначио пресуду и одлучио о захтевима странака;
- 3) другостепени суд усвојио жалбу, укинуо пресуду и одлучио о захтевима странака.

Ревизија као ванредни правни лек дозвољена је парницама о заснивању, постојању и престанку радног односа³⁷. Ревизија као ванредни правни лек се користи у радним споровима по начелима *lex specialis derogat lex generalis*, односно није потребно да вредност спора износи 40.000,00 хиљада евра у динарској противвредности по курсу Народне банке Србије да би Врховни касациони суд одлучио у поступку по ревизији.

По својој правној природи ревизија је ограничен, преклузиван, деволутиван несуспензиван и двострани правни лек. О ревизији као ванредном правном леку одлучује Врховни касациони суд у већу од три судије, Одлука ревизијског суда се доставља првостепеном суду преко другостепеног суда. Врховни касациони суд има могућност сходно начелу двоструке пресуде да два пута поништи пресуду првостепеног суда и да му достави пресуду на поновно суђење. Уколико је поништи други пут, првостепени суд мора да донесе пресуду сходно пресуди Врховног касационог суда.

Против одлуке апелационог суда и Врховног касационог суда може да се уложи жалба Уставном суду Републике Србије. У парничном поступку сматра се да је исцрпљено и последње правно средство када је донета доношење одлуке по жалби односно пресуде по ревизији.

---

³⁷ Члан 441. Закона о парничном поступку *Службени гласник РС бр. 72/2011, 49/2013-одлука УС, 74/2013-одлука УС и 55/2014*

II УСТАВНОСУДСКА ЗАШТИТА ПРАВА НА РАД

2.1. Увод

Уставносудска заштита права на рад је специјализовани облик заштите права на рад који се остварује у поступку пред Уставним судом. Уставни суд Србије је самосталан и независан државни орган који штити уставност и законитост људских и мањинских права и слободе. Он није организацијски, ни хијерархијски зависан о неком другом уставном органу, нити му може бити подређен. Круг надлежности Уставног суда извире директно из Устава и чини га јемцем и чуварем Устава. Основна и свакако најважнија надлежност Уставног суда односи се на заштиту уставности и нормативну контролу, коју том приликом спроводи. Оцена уставности закона се остварује, по правилу, у облику накнадне контроле. У том поступку Уставни суд може да укине сваки закон или било који други пропис који вређа уставне одредбе, укључујући и одредбе о људским и мањинским правима. За положај Уставног суда у уставном систему Републике Србије од значаја је и уставно правило о природи и дејству одлука Уставног суда, којим је утврђено да су судске одлуке коначне, извршне и општеобавезујуће, односно делују *erga omnes*.³⁸

Пред уставним судом право на рад може да се штити посредно у поступку контроле уставности закона о раду и других сродних закона као и непосредно подношењем уставне жалбе уставном суду.

Непосредни облик заштите права на рад огледа се у одлучивању уставног суда огледа се у томе да ли је појединачним актима или радњама државне власти дошло до повреде или украђивања неког права или слободе прописане уставом. Посредан вид заштите уставни суд врши оценом уставности Закона о раду и других сродних закона

2.2. Нормативна контрола

2.2.1. Увод

Контрола уставности дефинисана је као надлежност судских органа да ставе ван снаге законе и друге опште акте, ако се дође до закључка да су они у сукобу са уставом. Контрола уставности се појављује као једна од најистакнутијих карактеристика савремених демократија Судска контрола уставности може бити организована као контрола уставности редовних судова и као уставносудска контрола. Вансудска контрола уставности подразумева контролу коју врше органи ван судског односно правосудног система и она се често означава и као политичка контрола. Вансудска контрола уставности може бити организована у два система. У једном, реч је о систему самоконтроле законодавца, дакле контролу врши сам парламент. У другом, ову контролу врши посебан орган, односно посебно политичко тело ван парламента³⁹

Уставом Републике Србије контрола уставности и законитости правних аката поверена је Уставном суду. Савремени уставни систем Србије има мешовити систем контроле уставности закона, у коме истовремено егзистирају оба начина контроле као правно могућа, с тим што је контрола *a posteriori* правило, док је контрола *a priori*

---

³⁸ М. Настић, Однос Уставног суда и редовних судова, *Зборник радова правног факултета у Нишу* бр. 65, 2013, стр. 374

³⁹ М. Настић, Превентивна контрола уставности-упоредна искуства и могућност примене према Уставу Републике Србије, *Зборник радова правног факултета у Нишу* бр. 56, 2010, стр. 154

ограничена на оцену уставности закона⁴⁰. Контрола уставности закона и подзаконских аката од стране уставног суда, на посредан начин, доприноси заштити уставном зајемчених права. Уставни систем укључује више општих уставних гаранција које су значајне за статус људских права у целини уставног система и посебно за њихову заштиту. Темељни уставни принципи на којима почива уставни систем су:

- принцип владавине права који подразумева да се власт врши у границама Устава и закона, као и да је подела власти институционални аранжман који осигурава механизме контроле власти и обезбеђује одговорност власти
- принцип социјалне правде који говори да је битно својство ове заједнице и социјално одговорна држава која гарантује социјална права, води политику једнаких могућности и посебним мерама гради једнаке претпоставке за остваривање слобода и права за све грађане и грађанке
- принцип суверености грађана
- принцип слободних и непосредних избора избора, политички плурализам⁴¹

Уставни суд одлучује о:

- сагласности закона и других општих аката са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима;
- сагласности потврђених међународних уговора са Уставом;
- сагласности других општих аката са Уставом;
- сагласности статута и општих аката аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе са Уставом и законом,
- сагласности општих аката организација којима су поверена јавна овлашћења, политичких странака, синдиката, удружења грађана и колективних уговора са Уставом и законом⁴²

С обзиром на тренутак у коме надлежни орган приступа оцени уставности. можемо разликовати претходну (превентивну) контролу и накнадну (репресивну) контролу уставности.

2.2.2. Претходна контрола уставности

Претходна (превентивна) контрола је контрола која се врши пре него што закон усвојен у парламенту постане правно перфектан, односно пре него што буде проглашен, званично објављен и ступи на снагу. Ова новина уведена је чланом 169. Устава Републике Србије утврђујући оцену уставности закона и пре његовог ступања на снагу. То значи, да нормативна контрола коју спроводи Уставни суд јесте првенствено опредељена као накнадна апстрактна контрола, али да постоји могућност покретања и превентивне контроле. Превентивна контрола уставности је рестриктивно постављена у погледу аката у односу на које се може покренути и у погледу активне процесне легитимације. Превентивна контрола уставности може се покренути само у односу на законе и спроводи се само као контрола уставности, не и као контрола законитости. Оваква врста контроле не може се спровести у односу на друге опште акте, који подлежу накнадној нормативној контроли⁴³

---

⁴⁰ Чланови. 167. став 1. 169. став 4. Устава Републике Србије *Службени гласник бр. 98/2006*

⁴¹ Члан 3. Устава Републике Србије *Службени гласник бр. 98/2006*

⁴² Члан 167. Устава Републике Србије *Службени гласник бр. 98/2006*

⁴³ М. Настић *op. cit.*, стр. 154

Превентивна контрола уставности спроводи се у односу на законе који су донети од стране парламента, али који још нису промулговани, дакле када је законодавна воља створена, али још није проглашена и ‘‘обнародована’’⁴⁴

Контрола је постављена као факултативна Устав не познаје ниједан случај обавезне контроле уставности. Превентивна контрола уставности је рестриктивно постављена у односу на накнадну контролу уставности у погледу аката у односу на које се може покренути и у погледу активне процесне легитимације. Превентивна контрола уставности може се покренути само у односу на законе.⁴⁵

Уставни суд може одлучивати о претходној контроли уставности под следећим условима:

- да поступак оцене покрене најмање једна трећина народних посланика;
- да се предлогом тражи оцена уставности закона (не и других прописа и општих аката);
- да се одлука по предлогу донесе у року од седам дана (у супротном, тј. у случају да закон буде проглашен пре доношења одлуке о уставности, поступак оцене се наставља у складу са правилима за накнадну контролу уставности закона).

С обзиром да закон није проглашен и објављен, уз предлог за оцену његове уставности подноси се и текст изгласаног закона који је оверио секретар Народне скупштине или лице које он на то овласти. Из разлога ефикасности и рационалности који налаже више него кратак рок у коме се треба извршити претходна контрола уставности, предлог се у овом случају не доставља на мишљење Народној скупштини, нити се о њему води јавна расправа.

Предлог за оцену уставности закона пре његовог проглашења се не доставља на мишљење Народној скупштини, нити се води јавна расправа. Уставни суд је дужан да у року од седам дана оцени уставност закона који је изгласан, а указом још није проглашен Уставни суд обавештава председника Републике, али такво обавештење њега формално не спречава да изврши промулгацију закона, чак и пре истека рока од 7 дана. Устав прописује да ако закон буде проглашен пре доношења одлуке о уставности, Уставни суд ће наставити да поступа према захтеву, у складу са редовним поступком за оцену уставности закона.⁴⁶

Ваљаност закона и других општих правних аката не оцењују само у односу на Устав Србије, већ и у односу на општеприхваћена правила међународног права и потврђене међународне уговоре. Први пут експлицитном уставном нормом утврђена је надлежност Уставног суда да одлучује о уставности потврђених међународних уговора Тако да се међународни уговори појављују и као основ, као и предмет контроле.

У случају оцене уставности закона пре његовог проглашења, утврђујућа одлука производи правно дејство од дана проглашења закона. Против закона чија је усклађеност с Уставом утврђена пре његовог ступања на снагу не може бити покренут поступак за оцену уставности. Закон који је предмет оцене може бити проглашен и пре доношења одлуке о уставности. У том случају Уставни суд наставља да поступа по захтеву у складу с ‘‘редовним поступком’’, што значи да ће се фактички извршити накнадна, а не претходна контрола уставности закона. Уколико уставни суд донесе одлуку о

---

⁴⁴ *Ibid.*, стр. 167

⁴⁵ *Ibid.*, стр. 169

⁴⁶ Чланови 169. став 2. и 167. Устава Републике Србије *Службени гласник бр. 98/2006*

неуставности закона пре његовог проглашења, одлука ће ступити на снагу даном проглашења закона.

Основна и најзначајнија предност превентивне контроле уставности, ако је комбинована са захтевом да уставни суд одлучује у тачно одређеном, кратком времену, јесте што води поузданости правног система (*„Rechtssicherheit“*) и правној сигурности.⁴⁷

Тиме се избегавају проблеми који могу настати када закон, који је донет и примењиван годинама, буде проглашен неуставним чак и када ово проглашење има *ex tunc* дејство. Са друге стране, репресивна контрола може оставити нека уставноправна питања отвореним чак и по више година. Тиме је и сачуван престиж законодавца више него у систему *ex post* контроле. Посебна предност превентивне контроле уставности долази до изражаја у погледу оцене уставности међународних уговора, односно закона који садрже одредбе међународног уговора, јер се таквом контролом омогућава доношење коначне и ауторитативне одлуке о његовој уставности пре него је ратификован и постао Осим тога, снажан аргумент који говори у прилог овакве контроле јесте и међународни углед који држава ужива, и који може бити озбиљно нарушен, када се један међународни уговор потпише, а затим не спроводи у пракси, јер је уставни суд такав уговор огласио неуставним. Главни недостатак превентивне контроле уставности је што се уставни суд на тај начин активно укључује у законодавни поступак, који још није окончан, јер је закон само усвојен, али не и промуглован, тако да су могуће његове измене. Тиме уставни судови могу да нарушавају законодавни процес, да урушавају супрематију парламета и принцип поделе власти.⁴⁸

Закон о раду који је усвојен од стране Народне 8. марта 2005. године и објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“, број 24 од 15. марта 2005. године, а ступио је на снагу 23. марта 2005. године није био предмет предходне контроле уставности.

2.2.3 Накнадна контрола

Накнадна (репресивна) контрола спроводи се у односу на опште правне акте који су део правног система, и који се примењују извесно дуже или краће време⁴⁹. Накнадна контрола уставности се врши пошто закон (или други општи акт) ступи на снагу. Контрола уставности закона *a priori* је нова надлежност Уставног суда Србије, уведена по узору на решења садржана пре свега у уставном систему Француске.

Накнада контрола законитости подзаконских аката огледа се у томе да сви подзаконски акти морају бити у складу са Уставном и законом⁵⁰. Исти принцип се односи и на друге опште акте аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе. Накнадна контрола је утврђена као универзална контрола уставности свих општинских правних аката, изузетно и они који су престали да важе, али само под условом да је поступак оцене уставности покренут најкасније у року од шест месеци од престанка њиховог важења Овом правилу на подлежу акти који имају снагу Устава, односно промене Устава – уставни амандмани. Уставни суд Србије стоји на становишту да ни „уставни закон за спровођење устава“ није подложен оцени уставности јер овај закон „има карактер прелазних уставних одредби.

---

⁴⁷ *Ibid.*, стр. 168

⁴⁸ *Ibid.*, стр. 168

⁴⁹ *Ibid.*, стр. 169

⁵⁰ Члан 196. Устава Републике Србије *Службени гласник бр. 98/2006*

Вршећи накнадну нормативну контролу Уставни суд није орган који изворно ствара Устав или закон већ у вршењу функције заштите Устава и уставности отклања повреду Устава тако што из правног поретка Републике „елиминира“ неуставне законе и друге опште акте, тј. прописе који нису сагласни с Уставом (чинећи то као тзв. негативни законодавац).

Поступак за оцењивање уставности или законитости општег акта покреће се предлогом овлашћеног предлагача. Такође, поступак за оцену уставности или законитости може да покрене самостално и Уставни суд, на основу одлуке коју доноси двотрећинском већином гласова свих судија. Право на покретање поступка имају само Уставом утврђени субјекти (*овлашћени предлагачи*), док иницијативу има свако правно или физичко лице. Овлашћени предлагачи су: државни органи, органи територијалне аутономије, органи локалне самоуправе и најмање 25 народних посланика.

Закон о Уставном суду утврђује и обавезне елементе предлога, односно иницијативе за оцењивање уставности или законитости општег акта, тако да иста обавезно садржи:

- назив општег акта,
- ознаку одредбе,
- назив и број службеног гласила у коме је објављен,
- разлоге на којима се предлог заснива,
- предлог или захтев како да се одлучи,
- друге податке од значаја за оцењивање уставности или законитости.

Одсуство неког од наведених елемената чини предлог, односно иницијативу непотпуним и тиме неподобним за поступање Уставног суда по истом, а уколико подносилац у остављеном року не отклони недостатке, исти се одбацује. У случају да општи акт чија се уставност или законитост оспорава није објављен у службеном гласилу, уз предлог се прилаже и оверени препис тог акта. Сам поступак се сматра покренутим даном подношења предлога Уставном суду, односно даном доношења решења о покретању поступка.

Кад је у питању иницијатива, а Уставни суд оцени да има основа за покретање поступка поводом те иницијативе, Уставни суд доноси решење о покретању поступка. Од правила да доноси решење о покретању поступка, под претходно наведеним условом, Уставни суд може да одступи, али само у случају кад се иницијативом оспорава уставност или законитост општег акта, осим закона и статута аутономне покрајине или јединице локалне самоуправе, односно појединих одредаба овог акта којима се регулишу питања о којима Уставни суд већ има заузет став или кад је у току претходног поступка правно стање потпуно утврђено и прикупљени подаци пружају поуздан основ за одлучивање; у том случају Уставни суд одлучује без доношења решења о покретању поступка. Ако нађе да нема основа за покретање поступка поводом иницијативе, Уставни суд неће прихватити иницијативу.

Уставни суд у поступку оцењивања уставности или законитости није ограничен захтевом овлашћеног предлагача, односно иницијатора. То значи да Уставни суд, и кад је овлашћени предлагач, односно иницијатор одустао од предлога, односно иницијативе, може наставити поступак за оцену уставности или законитости, ако нађе да за наставак поступка има основа.

У току поступка, а на захтев доносиоца оспореног општег акта, Уставни суд може, пре доношења одлуке о уставности или законитости, застати са поступком и дати могућност доносиоцу општег акта, да у одређеном року отклони уочене неуставности

или незаконности. Ако у одређеном року неуставност или незаконност не буде отклоњена, Уставни суд ће наставити поступак.

Ако доносилац оспореног акта у току поступка донесе акт којим се мења или ставља ван снаге акт оспорен пред Уставним судом, Суд ће затражити од овлашћеног предлагача, односно подносиоца иницијативе да се у одређеном року изјасни да ли остаје при предлогу, односно иницијативи. Ако се подносилац изјасни да предлог повлачи, односно да одустаје од иницијативе или се не изјасни у одређеном року, Уставни суд ће окончати поступак, уколико није нашао основа да сам настави поступак.

У току поступка оцене уставности или законности општих аката Уставни суд може да, до доношења коначне одлуке, обустави извршење појединачног акта или радње која је предузета на основу општег акта чија се уставност или законитост оцењује, ако би њиховим извршавањем могле наступити неотклоњиве штетне последице. Ова мера траје најдуже до окончања поступка, а може и краће, ако у току поступка Уставни суд оцени да су разлози њене примене (обуставе) услед измењених околности престали: у том случају, Уставни суд ће укинути меру обуставе извршења појединачног акта, односно радње. Захтев за обуставу извршења појединачног акта, односно радње Уставни суд ће одбацили кад доноси коначну одлуку.

- Уставни суд ће обуставити поступак оцене уставности или законности општих аката: кад је у току поступка општи акт усаглашен с Уставом или законом, а Уставни суд није оценио да због последица неуставности или незаконности треба донети одлуку због тога што нису отклоњене последице неуставности или незаконности;
- кад у току поступка престану процесне претпоставке за вођење поступка.

Након што Уставни суд одлучи о предмету уставног спора одлука се (обавезно), односно решење (само у одређеним случајевима) објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”, а за моменат објаве везују се правне последице одлуке.

Дејство касаторне одлуке донете у споровима нормативне контроле прописа огледа се у томе што закон или други општи акт за који Суд утврди да није сагласан с Уставом (у целини или његове поједине одредбе) престаје да важи даном објављивања одлуке Уставног суда у службеном гласилу.⁵¹

Уставом је утврђен још један нови облик нормативне контроле закона, који се огледа у оцени сагласности закона и других општих аката с општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, тзв. контрола сагласности националног (домаћег) права с међународним правом.⁵²

Закони и други општи акти за које је одлуком Уставног суда утврђено да нису у сагласности с Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, не могу се примењивати на односе који су настали пре дана објављивања одлуке Уставног суда, ако до тог дана нису правноснажно решени.

Општи акти донети за извршење закона и других општих аката за које се одлуком Уставног суда утврди да нису у сагласности с Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, неће се примењивати од дана објављивања одлуке Уставног суда, ако из одлуке произилази да

---

⁵¹ Члан 168 став 3. Устава Републике Србије *Службени гласник бр. 98/2006*

⁵² Члан 167 став 1. Устава Републике Србије *Службени гласник бр. 98/2006*

су ти општи акти несагласни Уставу, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или закону.

Свако коме је повређено право коначним или правноснажним појединачним актом, донетим на основу закона или другог општег акта, за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности с Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, има право да тражи од надлежног органа измену тог појединачног акта. Предлог за измену може се поднети у року од шест месеци од дана објављивања одлуке у „Службеном гласнику Републике Србије”, ако од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године. Наведени рокови су објективне природе и установљени су ради обезбеђења начела правне сигурности.

Ако се утврди да се изменом појединачног акта не могу отклонити последице настале услед примене општег акта за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, Уставни суд може одредити да се ове последице отклоне повраћајем у пређашње стање, накнадом штете или на други начин. При том, Уставни суд само одређује начин отклањања последице, не упуштајући се у конкретизацију тог начина.

2.2.4. Накнадна контрола уставности Закона о раду и сродних закона

У периоду од 01.01.2007. године до 31.12.2016. године Уставни суд је у поступку накнадне контроле оцењивао уставност и законитост Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору („Службени гласник РС“, бр. 68/15), члан 20., Закона о раду („Службени гласник РС“ бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14), члана 179. став 3. тачка 5) и Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору („Службени гласник РС“, бр. 108/13).

Поштујући законску процедуру на основу члана 33. став 2. Закона о Уставном суду („Службени гласник РС“, бр. 109/07, 99/11 и 18/13-УС), Уставни суд је у сва три случаја достављао Народној скупштини, као органу који је увојио закон, иницијативе на одговор. Тиме је давао могућност Народној скупштини, као телу које је овлашћено да доноси законе у законодавном поступку да уклони евентуалне неправилности које су настале у процедури доношења. Закона.

У свим напред наведеним случајевима Народна скупштина није доставила одговор Уставном суду.

2.2.4.1. Накнадна контрола уставности Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору

Закон о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору објављен је у "Сл.гласнику РС" бр. 68/2015 од 4. августа 2015. године. Закон је ступио на снагу 12. августа 2015. године. Циљ доношења овог закона је унапређење рада у јавном сектору, односно обезбеђивање високог квалитета услуга грађанима и привредним субјектима. Неефикасност и високи трошкови јавног сектора делимично су последица вишка и неповољне кадровске структуре.

Уставном суду су дана 30.09.2015. године поднети предлог и иницијатива ради оцене уставности и законитости члана 20. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору („Службени гласник РС“, бр. 68/15). У предлогу и

иницијативи се, наводи да је одредбом члана 20. став 1. Закона прописано да запосленом у јавном сектору престаје радни однос моментом стицања услова (радни стаж и године живота) за старосну пензију, што фактички значи да је на предвиђени начин укинута право избора жена на одлазак у старосну пензију из Закона о пензијском и инвалидском осигурању (члан 19а), односно да је овим настала обавеза да жене, и то само жене запослене у јавном сектору, иду у пензију раније него мушкарци. По мишљењу предлагача, то ову законску одредбу чини супротном члану 21. Устава, којим је забрањена дискриминација по било ком основу, јер погађа само жене запослене у јавном сектору и тиме представља дискриминацију жена. Предлагачи и иницијатори, такође, сматрају да се оспореном одредбом Закона, без оправданог разлога, у неједнак положај по питању остваривања Уставом гарантованог права на рад стављају жене које раде у јавном сектору у односу на жене запослене ван јавног сектора.

Уставни суд је на седници Већа која је одржана 08.10.2015. године, на основу материјалноправних чињеница наведених у предлогу и иницијативи донео решење о обустави вршење појединачног акта или радње предузете на основу одредаба члана 20. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору („Службени гласник РС“, бр. 68/15). Уставни суд је утврдио да је дошло до кршења члана 21. Устава Републике Србије и члана 19а Закона о пензијском и инвалидском осигурању и да постоје оправдани и на Закону о Уставном суду утемељени разлози да се, сагласно одредби члана 56. став 1. тог закона, до доношења коначне одлуке Суда о сагласности оспореног члана 20. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору са Уставом, обустави извршење појединачних аката или радњи који би били донети, односно предузети на основу ових законских одредаба.

Након спроведеног поступка оцене уставности и законитости, Уставни суд је донео одлуку бр. IУз-244/2015 која је објављена у „Сл. гласнику РС“, бр. 81/2016 од 05.октобра 2016. године, којом је одлучено о уставности спорног чл. 20. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору („Службени гласник РС“, број 68/15). У напред наведеном поступку Уставни суд је утврдио да је дошло до повреде Устава и да одредба члана 20. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору („Службени гласник РС“, бр. 68/15) нису у сагласности са Уставом. На основу члана 168. став 3. Устава, одредбе члана 20. Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору престају да важе даном објављивања Одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Републике Србије“, односно 5. октобра 2016. године. Уставни суд је утврдио да, без обзира на то што су општи услови за стицање права на старосну пензију и општи услови за престанак радног односа због навршења радног века идентични (навршених 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања), ради се о различитим правним институтима. Испуњењем услова прописаних законом којим се уређује пензијско и инвалидско осигурање осигураник стиче право на старосну или неку другу врсту пензије. Остваривање тог права зависи искључиво од воље осигураника, која се манифестује подношењем захтева за утврђивање права надлежном фонду пензијског осигурања. Насупрот томе, до престанка радног односа због испуњења законом прописаних услова у погледу навршења година живота и година стажа осигурања (навршење радног века) долази по сили самог закона, с тим што до продужења радног века може доћи само ако за то постоји законски основ и ако постоји обострани интерес послодавца и запосленог да се запосленом продужи радни век.

Уставни суд је утврдио да се услови из оспореног члана 20. Закона не односе на опште услове за стицање права на старосну пензију из члана 19. Закона о ПИО, који су идентични за све осигуранике, без разлике на пол осигураника. Како су услови за стицање права на старосну пензију одређени још само у члану 19а Закона о ПИО и како се услови из ове законске одредбе односе само на жене осигуранике, то је Уставни суд утврдио да се институт престанка радног односа по сили Закона о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору односи само на жене запослене у јавном сектору, и то оне које сагласно члану 19а Закона о ПИО имају могућност да остваре право на старосну пензију.

Из формулације одредбе става 1. члана 20. оспореног Закона (да запосленом у јавном сектору престаје радни однос када наврши године живота и стаж осигурања „који су прописани законом за одлазак у старосну пензију”), могло би се, на први поглед, закључити да Закон не препознаје разлику између два правна института, али да се та одредба једнако односи на све запослене у јавном сектору који су испунили опште услове за навршење радног века. Међутим, на темељу члана 20. овог закона, запосленима у јавном сектору радни однос по овом основу престаје само за време примене Закона (став 1), а такође, послодавац и запослени се могу споразумети о „наставку радног односа” најдуже до навршења 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања запосленог (став 4), а што је, као што је речено, општи услов за престанак радног односа по сили закона и истовремено општи услов за стицање права на старосну пензију.

Уставни суд истиче да, са становишта уставне надлежности законодавца да уреди систем у области радних односа,⁵³ законодавац, посебно када је реч о запосленима чије се плате и зараде финансирају из буџета (из јавних прихода), има овлашћење да прописивањем различитих законских мера рационализује јавни сектор, што укључује и смањење броја запослених, као и да то смањење буде резултат примене различитих законом прописаних критеријума, односно да се могу прописати различити основи смањења броја запослених.

Полазећи од свега претходно изложеног, Уставни суд је оценио да је прописивање законског услова за престанак радног односа због навршења одређених година живота који се односи само на жене запослене у јавном сектору и индиректно претварање једног законског права у основ престанка радног односа, у супротности са Уставом зајемченим начелом забране, како непосредне, тако и посредне дискриминације по било ком основу, а нарочито, између осталог, по основу пола, имајући у виду да је родна равноправност посебно зајемчена и чланом 15. Устава, којим је утврђено да држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности. Уставни суд је, такође, утврдио да је оспорено законско решење индиректно у супротности и са одредбом члана 60. став 3. Устава, којом је зајемчена доступности свих радних места свима под једнаким условима”.⁵⁴

2.2.4.2. Накнадна контрола уставности Закона о раду

Народна скупштина је 8. марта 2005. године донела Закон о раду. Измена члана 179. Закона извршена је 2014. године. Чланом 179. прописани су разлози за отказ уговора о раду од стране послодавца. Оспореном одредбом члана 179. став 3. тачка 5) Закона о раду је прописано да послодавац може да откаже уговор о раду запосленом који

⁵³ Члан 97. тачка 8. Устава Републике Србије, *Службени гласник бр. 98/2006*

⁵⁴ Одлука Уставног суда бр. IУЗ 244/2015 од 05. 10. 2016. године

не поштује радну дисциплину, ако његово понашање представља радњу извршења кривичног дела учињеног на раду и у вези са радом, независно од тога да ли је против запосленог покренут кривични поступак за кривично дело.

Уставном суду је поднета иницијатива за оцену уставности и законитости члана 179. став 3. тачка 5. Закона о раду („Службени гласник РС“ бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14). У иницијативи се наводи да је на основу члана 179. став 3. тачка 5. Закона о раду послодавац овлашћен да самостално утврди постојање бића кривичног дела, на тај начин што ће утврдити да ли понашање запосленог представља радњу извршења кривичног дела учињеног на раду и у вези са радом, као и да може, без претходне обавезе да утврди виност запосленог и да му откаже уговор о раду и на тај начин му ускрати да код њега као послодавца оствари право на рад из члана 60. Устава Републике Србије, без обзира да ли кривично дело уопште и постоји. Подносилац иницијативе сматра да је оспорена одредба Закона у супротности са одредбом члана 34. став 3. Устава, имајући у виду да је једино у надлежности суда да својом правноснажном одлуком утврди постојање бића кривичног дела, кривицу и кривично дело, односно да Уставом није дато овлашћење ни једном другом државном органу, установи или организацији да као претходно питање решава постојање кривичног дела. У иницијативи се наводи да државни орган управе, сагласно члану 135. став 1. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“, број 31/10) није овлашћен да као претходно питање решава постојање кривичног дела.

Оспореним чланом 179. став 3. тачка 5. Закона о раду противуставно дозвољава отказ уговора о раду запосленом ако његово понашање представља радњу извршења кривичног дела учињеног на раду или у вези са радом, независно од тога да ли је против запосленог покренут кривични поступак, јер према Уставу, само суд одређене надлежности може изрицати пресуде за кривично дело, поводом чега се претходно мора водити законом прописан поступак и што се нико не може сматрати кривим пре него што се његова кривица у законом предвиђеном поступку не докаже и утврди.

Уставни суд је дана 07.09.2015. године на седници Већа донео одлуку о покретању поступка за оцену уставности одредбе члана 179. став 3. тачка 5) Закон о раду („Службени гласник РС“ бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13 и 75/14). У спроведеном поступку Уставни суд је пошао од одредаба члана 34. Устава, којима су утврђени основни уставноправни принципи на којима почива обезбеђење правне сигурности у казненом праву Републике Србије. Један од тих принципа јесте и претпоставка невиности, која представља један од најважнијих правних принципа цивилизованог друштва и правне државе, према коме се свако сматра невиним за кривично дело док се његова кривица не утврди правноснажном одлуком суда. Ово право је зајемчено чланом 34. став 3. Устава, односно прописано чланом 3. став 1. Законика о кривичном поступку. Из наведеног права следи да је једино суд надлежан да својом одлуком утврди нечију кривицу за извршено кривично дело, што значи да би свака тврдња да је неко крив за извршено кривично дело пре доношења правноснажне одлуке суда, представљала повреду овог права. Полазећи од свега наведеног, садржине оспорене одредбе члана 179. став 3. тачка 5. Закона, поднетих иницијатива и одредбе члана 34. став 3. Устава, Уставни суд је оценио да се у конкретном случају, као спорна, основано могу поставити следећа уставноправна питања:

- да ли послодавац може имати овлашћење да самостално утврђује да понашање запосленог представља радњу извршења кривичног дела учињеног на раду и у вези са радом

- да ли наведени отказни разлог од стране послодавца, на начин како је прописан оспореним чланом Закона, представља повреду претпоставке невиности, утврђене чланом 34. став 3. Устава".

Уставни суд Републике Србије је дана 17. новембра 2016. године донео одлуку да је одредба члана 179. став 3. тачка 5. Закона о раду неуставна. Ова одредба прописује да послодавац може отказати уговор о раду запосленом уколико његово понашање представља радњу извршења кривичног дела учињеног на раду и у вези са радом, независно од тога да ли је против запосленог покренут кривични поступак за кривично дело. Уставни суд Републике Србије је засновао своју одлуку на околности да ова одредба Закона није у складу са чланом 34. Устава Републике Србије, а из основног разлога што, приликом примене ове одредбе у поступку утврђивања постојања одговорности запосленог за повреду радне дисциплине, послодавац неминовно преузима надлежност суда утврђујући да ли је или не запослени учинио кривично дело на раду или у вези са радом. Ова одлука ће се примењивати од дана њене објаве у Службеном гласнику Републике Србије, те у складу са Законом о Уставном суду члан 179. став 3. тачка 5. Закона ће престати да производи правно дејство по објављивању одлуке у Службеном гласнику Републике Србије.

Члан 179. став 3. тачка 5. Закона се не може више примењивати, укључујући и на односе који су настали пре дана објављивања Одлуке, осим ако до тог дана нису правноснажно решени. Уколико је запосленом отказан уговор о раду по више основа, укључујући и по основу неуставног члана 179. став 3. тачка 5. Закона, оправданост и законитост отказа уговора о раду цениће се само у односу на остале основе за отказ уговора о раду; - Свако коме је повређено право решењем о престанку радног односа донетим на основу члана 179. став 3. тачка 5 Закона има право да тражи од послодавца измену тог појединачног акта, у складу са правилима поступка у коме је појединачни акт донет. Овај предлог се може поднети у року од шест месеци од дана објављивања Одлуке у „Службеном гласнику РС“, под условом да од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године. Ако се утврди да се изменом појединачног акта не могу отклонити последице настале услед примене одредбе Закона за коју је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, Уставни суд може одредити да се ове последице отклоне повраћајем у пређашње стање, накнадом штете или на други начин. Послодавац би требало да измени правилник о раду/колективни уговор код послодавца уколико ови документи садрже одредбе суштински идентичне одредби Закона коју је Уставни суд прогласио неуставном.⁵⁵

2.2.4.3. Накнадна контрола уставности Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору ("Службени гласник РС", број 108/13)

Закон о умањењу нето прихода лица у јавном сектору ("Службени гласник РС", бр. 108/13), је закон који је донет са циљем увођења солидарног пореза. Овим законом предвиђено је да се део примања већи од 60.000,00 динара опорезује стопом од 20% а већи од 100.000,00 стопом од 25%. Законодавац се доношењем овог закона, сагласно наведеном образложењу, определио за увођење једне посебне мере фискалне консолидације која је заснована на одређеном умањењу нето прихода лица у јавном

⁵⁵ Пресуда Уставног суда број ИУж-424/2014 од 17. 11. 2016. године

сектору, налазећи да ће се овом мером допринети смањењу високог буџетског дефицит и омогућити даље функционисање државе. Имајући у виду да мере фискалне консолидације представљају чинилац који је од значаја за функционисање буџетског система, као и за израду буџета Републике Србије за наступајуће фискалне године, то је и уставни основ за доношење овог закона садржан у истим одредбама на основу којих се доносе закони који се односе на обезбеђивање финансирања права и дужности Републике Србије утврђених Уставом и законом. Наиме, Република Србија, као послодавац запослених у јавном сектору, има обавезу да исплати зараде (плате), односно друга примања овим лицима из буџета државе, с тим што од 1. јануара 2014. године то чини под условима и на начин прописан Законом о умањењу нето прихода лица у јавном сектору. Средства остварена умањењем нето прихода лица у јавном сектору, исплатилац је био дужан да пренесе на прописан уплатни рачун буџета Републике Србије истог дана када је овим лицима исплаћивао умањени нето приход.⁵⁶ Солидарни порез се наплаћивао од 1. јануара до 31. октобра 2014. на зараде. Већ у првих пар месеци примене овог закона велики проблем се јавио са накнадама зарада породиља, јер због уплатом због кашњења накнада и уплатом више њих истог дана, уплаћење накнаде су опорезиване иако појединачне зараде не прелазе поменуте суме. У јануару 2016. године захтев за повраћај Пореској управи могли су да поднесу они којима је солидарни порез обрачунат на редовну зараду и заостала примања у једном месецу, а која су заједно прелезила прописан износ.

Уставном суду поднето је 27 иницијатива у 2014. години за покретање поступка за оцену уставности Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору ("*Службени гласник РС*", број 108/13). Подносиоци највећег броја иницијатива сматрају да оспорени Закон није у сагласности са одредбама члана 4. став 1. и члана 194. став 1. Устава, којима је утврђено јединство правног поретка у Републици Србији, затим са одредбом члана 91. став 2. Устава, којом је утврђена општа обавеза плаћања пореза и других дажбина, заснована на економској моћи обвезника и са одредбама члана 21. ст. 1. и 3. Устава, којима је утврђена једнакост свих пред Уставом и законом и забрањена дискриминација по свим основима. У својим иницијативама, подносиоци наводе да се оспореним Законом нарушава јединство правног поретка из разлога што се материја опорезивања дохотка (и свих других сродних прихода) у Републици Србији искључиво уређује Законом о порезу на доходак грађана (члан 1. став 2. Закона), као и да је овај специфичан порески закон, дискриминаторни и да мора да буде у сагласности са одредбом Устава, којом је утврђено да је обавеза плаћања пореза и других дажбина општа и да се заснива на економској моћи обвезника. Овим законом дискриминација се прави по два основа. Први се односи на јавни и приватни сектор, јер се смањење нето зарада одређује само делу лица запослених у јавном сектору, али не и лицима која су запослена у приватном сектору. Други се односи на разлике које се успостављају унутар самог јавног сектора, имајући у виду да се смањење нето зараде у јавном сектору не односи на сва лица из овог сектора већ само на она лица у јавном сектору чији је нето приход на месечном нивоу већи од 60.000 динара. Из тих разлога, подносиоци иницијатива сматрају да оспорени закон није у сагласности ни са одредбама члана 21. ст. 1. и 3. Устава, којима је утврђена једнакост свих пред Уставом и законом и забрањена дискриминација по свим основима. Посредна дискриминација постоји када одређена ситуација, правила и пракса само делују неутрално, али у пракси доводе или могу да доведу до неповољнијег положаја лице које тражи запослење, као и запосленог, због одређеног својства, статуса,

---

⁵⁶ Члан 4. став 1. и члан 91. став 2. Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору "*Службени гласник РС*", бр. 108/13

опредељења или уверења. Поред наведеног, у једном броју поднетих иницијатива посебно се указује и на то да се оспореним Законом нарушава начело независности судства, утврђено чланом 4. став 4. Устава, имајући у виду да зарада судија, односно носилаца јавнотужилачке функције представља материјалну гаранцију судијске независности и јавнотужилачке самосталности.

Уставни Суд на седници Већа која је одржана 20.11.2014. године, донео је решење о покретање поступка оцењивања уставности Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору ("Службени гласник РС", број 108/13). Приликом разматрања спорних уставноправних питања изнетих у поднетим иницијативама, Уставни суд је најпре пошао од уставног основа за доношење овог закона, као и разлога за његово доношење, који су наведени у Образложењу Предлога закона који је Влада доставила Народној скупштини на разматрање у новембру месецу 2013. године. Према овом акту, уставни основ за доношење оспореног Закона је садржан у члану 97. тачка 15. Устава, којим је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује финансирање права и дужности Републике Србије, утврђених Уставом и законом, док су као главни разлози за доношење овог закона означени смањење буџетског дефицита и омогућавање функционисања Републике Србије у наредном периоду.

Полазећи од свега наведеног, Уставни суд указује да се основано може поставити питање да ли легитимни циљ који је законодавац овим прописом желео постићи у датом моменту има такав значај да се због њега морало прибећи умањењу нето прихода запослених, односно радно ангажованих лица у јавном сектору, под условима и на начин, како је то предвиђено оспореним Законом. Према схватању Уставног суда неоспорно је легитимно право законодавца да, у ситуацији када је држава суочена са економским и финансијским проблемима који су такве природе, да се њиховим неотклањањем доводи у питање функционисања државе, прибегне мерама финансијске консолидације буџета како би се подмириле све текуће обавезе државе и осигурало несметано обављање свих државних функција. Мере финансијске консолидације буџета могу бити веома различите у зависности од тога да ли се њима врши повећање прихода буџета или се врши умањење предвиђених расхода буџета. Наиме, држава проблем буџетског дефицита може решавати на тај начин што ће увећати приходну страну буџета, тако што ће, примера ради, повећати већ постојеће порезе, увести нове врсте пореза, проширити круг пореских обвезника, повећати акцизе, царине или таксе, па чак законом увести и неки нови приход из кога ће се финансирати обавезе државе. Други начин је смањење расходне стране буџета, које се може остварити, примера ради, смањењем плата и других примања запослених у јавном сектору, смањењем расхода који се издвајају на име социјалних давања, на име различитих субвенција и сл. Мера за коју се законодавац у конкретном случају доношењем оспореног Закона определио је умањење нето прихода запослених у јавном сектору

Правном анализом одредаба оспореног Закона, Уставни суд је утврдио да се оспорени Закон односи на лица запослена у јавном сектору Републике Србије, на ангажована лица у овом сектору чија су нето примања веча од 60.000,00 односно 100.000,00 динара. Од примене овог закона изузета су само привредна друштва која нису од 1. јануара 2010. године примила ниједан вид државне помоћи, која послују без губитка у последњих пет година и која послују у условима тржишне конкуренције са привредним друштвима која нису у јавном сектору.

Полазећи од свега наведеног, Уставни суд указује да се из садржаја оспореног Закона не може недвосмислено закључити да умањење нето прихода запослених у

јавном сектору јесте мера финансијске консолидације буџета, којом се врши умањење расходне стране буџета.

У погледу примања запосленог из радног односа, одредбом члана 60. став 4. Устава је зајемчено право на правичну накнаду за рад, која није дефинисана Уставом, нити унутрашњим законодавством. Услови за ефективно остваривање права на правичну накнаду утврђени су одредбама члана 4. став 1. тач. 1. до 5. Ревидиране европске социјалне повеље, којима је предвиђено да се у намери да обезбеде ефективно остваривање права на правичну накнаду, стране уговорнице обавезују: 1. да признају право радника на накнаду која ће њима и њиховим породицама обезбедити пристојан животни стандард; 2. да признају право радника на повећану стопу накнаде за прековремени рад, уз могућност изузетака у одређеним случајевима; 3. да признају право мушкарцима и женама на једнаку плату за рад једнаке вредности; 4. да признају право свих радника на разуман период отказног рока у случају прекида радног односа; 5. да дозволе смањење плате само под условима и до износа прописаног националним законодавством или прописима, односно утврђеног колективним уговорима или арбитражним одлукама. Остваривање ових права омогућује се слободно договореним колективним уговорима, статутарним механизмима утврђивања висине надница, или другим средствима у складу са националним условима.

Уставни суд, при томе, указује посебно на наведену тачку 5. Повеље којом је дозвољено смањење плата под условом да је то до износа који је предвиђен националним законодавством, односно да дозвољено смањење зарада, односно плата не сме ићи испод минималне зараде или ако та минимална зарада није утврђена законом, онда колективним уговором, арбитражним одлукама или неким другим референтним одлукама.

Основни системски закон којим су уређени радни односи у Републици Србији је Закон о раду и овим законом је прописано да је право на одговарајућу зараду једно од основних права запослених у области радних односа (члан 12. став 1. Закона). Структура зараде запосленог лица одређена је одредбом члана 104. став 1. овог закона, којом је прописано да се зарада састоји од зараде за обављени рад и време проведено на раду, зараде по основу доприноса запосленог пословном успеху послодавца и других примања по основу радног односа, у складу са општим актом и уговором о раду, док је ставом 2. истог члана Закона прописано да се под зарадом у смислу става 1. овог члана сматра зарада која садржи порез и доприносе који се плаћају из зараде. Одредбом члана 107. Закона прописано је да се зарада запосленог за обављени рад и време проведено на раду састоји из основне зараде, дела зараде за радни учинак и увећане зараде, док су одредбама чл. 108. и 109. Закона одређени критеријуми за одређивање основне зараде и радног учинка и начин њиховог утврђивања, као и разлози за увећање зараде запосленог.

Полазећи од наведеног, Уставни суд још једном истиче да је легитимно право законодавца да у тзв. "кризним временима", уводи мере финансијске консолидације буџета како би се обезбедило нормално функционисање свих надлежности државе, али и обавеза да то мора чинити само уз уважавање најважнијих уставних начела и принципа који морају бити императив приликом прописивања оваквих мера, а односе се првенствено на заштиту владавине права, једнакости и пропорционалности, заштиту легитимних очекивања, правне сигурности и извесности и социјалне правде, односно солидарности. Уставни суд указује да мера која се уводи оспореним Законом нема општи карактер, већ селективни јер се примењује само на запослена и ангажована лица у јавном сектору. С тим у вези основано се може поставити питање да ли селективност ове мере представља повреду уставног начела једнакости и забране дискриминације, полазећи од

чињенице да дискриминација представља неједнако поступање према лицима у истим или сличним ситуацијама без објективног и разумног оправдања. При томе, Уставни суд истиче да непостојање објективног и разумног оправдања подразумева да предвиђено разликовање не тежи остварењу легитимног циља, односно да не постоји разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља чијој се реализацији тежи.

Уставни суд даље истиче да се основни аргументи подносилаца иницијатива да умањење нето прихода запослених у јавном сектору у ствари представља један посебан порез на доходак грађана своде на три кључна аргумента, и то: 1) уставни основ за доношење оспореног Закона, 2) основицу за умањење прихода и 3) орган који врши надзор над извршењем овог закона. Узимајући у обзир све напред наведене чињенице, уставни суд је донео о покретање поступка оцењивања уставности Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору.⁵⁷

Иако је Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору ван снаге две године, и даље је предмет спорова и још има оних који су уверени да ће им новац бити враћен судским путем. У својим тужбама наводе да је солидарни порез практично двоструко опорезивање, то јест опорезује се већ опорезовани износ такозване нето зараде, те је у супротности са Међународним пактом о грађанским и политичким правима, којим практично обухвата само запослене у јавном сектору, а не све запослене у Републици Србији. Уставни суд већ три године не одговара да ли је Закон о такозваном солидарном порезу уставан. Уколико уставни суд утврди да је закон неуставан, одлука уставног суда односиће се на велики број грађана који је био погођен овом мером. Повраћај опорезованог дела зараде био би значајан издатак за буџет Републике Србије.

---

⁵⁷ Одлука Уставног суда IУз-60/2014 од 20.11.2014

2.3. Уставна жалба

Заштита права на рад представља општу непосредну заштиту људских права, која се пред Уставним судом остварује у поступку по уставној жалби. Право на рад је зајемчено у члану 60. Устава Републике Србије. Уколико грађани сматрају да им је повређено или ускраћено право на рад, могу да се Уставном суду обратe Уставном жалбом ради заштите својих права.

Уставна жалба је најмоћнији и најефикаснији правни механизам заштите људских права који истовремено штити и устав као део објективног правног поретка⁵⁸.

Усвајањем Устава Републике Србије (2006) уставна жалба је препозната као посебно средство уставносудске заштите. Уставна жалба може бити изјављена против појединачних аката и радњи државних органа и организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права или слободе зајемчена Уставом, уколико су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства или је законом искључено право на судску заштиту. Одлучујући по уставним жалбама, Уставни суд поступа као специјална инстанца по жалбама грађана по принципу *inter partes*.⁵⁹

Постојање уставне жалбе указује на правну супериорност уставотворне, оригинерне власти, јер је сваком грађанину остављена могућност да покрене поступак пред уставним судом ради касирања аката изведених јавних власти којима се повређују уставом зајемчена права. На тај начин она обезбеђује да се функционисање свих јавних власти, укључујући и судску, одвија у границама објективног права, тј. устава.⁶⁰

Уставна жалба представља правно средство које се установљава у корист грађана ради заштите њихових уставом зајемчених права од стране државе и другог органа јавне власти под следећим условима:

- да је повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчено чланом 60. Устава
- да је повреда извршена појединачним актом или радњом државног органа или организације којој је поверено вршење јавних овлашћења
- да су исцрпљена или да нису предвиђена друга правна средства за заштиту повређених права, као и у случају ако је законом искључено право на судску заштиту

Корене уставне жалбе можемо наћи у уставној традицији Немачке која је овај институт интегрисала у свој правни систем средином 16. века. Устав Србије (1963) садржао је један вид уставне жалбе. Тако је према чл. 229 ст.2 овог устава, Уставни суд био надлежан да одлучује о заштити права на самоуправљање и другим основним правима и слободама утврђених овим Уставом, када су права и слободе повређене појединачним актом или радњом од стране органа друштвено-политичке заједнице и у другим случајевима када одреди закон, а законом није обезбеђена друга судска заштита. Од 1974. године уставна жалба није била садржана у уставном систему Републике Србије. Устав Србије (1990) није садржао уставну жалбу, али су Устав СРЈ ("*Сл. лист СРЈ*" бр. 1/92, 34/92-Амандман I и 29/2000-Амандман II-IX) је био уставни акт које је увео

---

⁵⁸ Д. Симовић, Д. Аврамовић, Р. Зекавица, *op.cit.* стр. 320

⁵⁹ М. Настић, *op.cit.*, стр. 375

⁶⁰ Д. Симовић Уставна жалба-теоријско правни оквир *Анали правног факултета у Београду*, година LX, 1/2012, стр. 204

појам уставне жалбе. Савезни суд је одлучивао о уставним жалбама због повреде појединачним актом или радњом слобода и права човека и грађанина а оставио је могућност да суд одлучи о уставној жалби и за случај када није обезбеђена дуга правна заштита.

Након преуређења државе Уставна повеља Државне заједнице Србија и Црна Гора ("Сл. лист СЦГ" бр. 1/2003 и 26/2005 - Амандман I-III) давала је могућности нашим грађанима да се користе институтом уставне жалбе у врло ограниченој мери.⁶¹ Суд је одлучивао о жалбама грађана када им институција Србије и Црне Горе угрози права или слободу гарантоване Уставном повељом. Са престанком државне заједнице Србија и Црна Гора, уставна жалба се изгубила из уставног система Србије.

Уставна жалба у свим ранијим уставним текстовима који су се примењивали на територији РС имала је скучен нормативни простор и као таква доживела је безначајну примену у пракси. Била је постављена као изузетна и превише допунска.

Установљењем надлежности Уставног суда да одлучује о уставним жалбама, омогућена је непосредна уставна заштита људских права и слобода. Тиме се суд ставио у службу заштите права грађана и других недржавних субјеката од последица неуставности и незаконитости одлука донетих од стране јавних власти.

Одлучујући по уставним жалбама, Уставни суд поступа као специјална инстанца по жалбама грађана по принципу *inter partes*, што представља изузетак у односу на генерално *erga omnes* правило у функционисању уставносудске контроле. Вршећи апстрактну нормативну контролу Уставни суд поступа у улози "чуvara устава", који се стара о поштовању принципа уставности и законитости, као основних елемената правне државе, дотле се одлучивање по уставним жалбама може означити као "оцена микро-уставности". Уставни суд у поступку уставносудске контроле касира неуставне законе односно незаконите опште акте, то му се често приписује да се тада јавља у улози "негативног законодавца", док се његово одлучивање по уставној жалби појављује као "позитивна функција".⁶² Према одредбама члана 170. Устава РС из 2006. године, уставна жалба је допуштена под следећим условима:

-да је повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчено Уставом;

-да је повреда извршена појединачним актом или радњом државног органа или организације којој је поверено вршење јавних овлашћења;

-да су исцрпљена или да нису предвиђена друга правна средства за заштиту повређених права.

Уколико Уставни суд утврди да је оспореним појединачним актом, односно радњом повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом, поништиће појединачни акт, осим судске одлуке, односно забраниће даље вршење или наредити вршење одређене радње и одредити да се уклоне штетне последице у одређеном року. У погледу аката који се могу оспоравати уставном жалбом, могуће је обухватити рад свих државних органа, и законодавних, и извршних, и судских, али како је претходни услов да буду исцрпљена сва расположива правна средства.

Закон о Уставном суду регулише круг субјеката којима се признаје право на активну процесну легитимацију. Уставна жалба може бити индивидуална и колективна.

---

⁶¹ *Ibid.*, стр. 204

⁶² *Ibid.*, стр. 204

Повреда права на рад може бити учињена активном или пасивном радњом. Уставна жалба се успоставља у корист сваког ко може бити носилац уставом загарантованих права. Да би уставна жалба користила као инструмент за заштиту уставом зајемчених права, жалилац треба да покаже легитиман правним интерес, односно треба да буде поднета од стране сила које је непосредно погођено оспораваним актом.⁶³

Субјекте којима се признаје активна процесна легитимација и право да поднесу уставну жалбу регулише Закон о уставном суду. Закон је уставну жалбу поставио као инструмент. У складу са тим одређен је и круг субјеката којима се признаје право да поднесу уставну жалбу. Уставни суд је својим ставом прецизирао да активну процесну легитимацију има свако физичко и правно лице, као и да ово право подједнако уживају домаћа и страна лица.⁶⁴

Изузетан и супсидијаран карактер уставне жалбе сугерише да се овај институт не може сматрати општим правним средством за заштиту свих људских права, већ само оних која су уставом зајемчена. Уосталом, без изузетка, један од неизоставних елемената форме уставне жалбе је да жалилац изричито наведе које му је уставно право повређено оспораваним актом јавне власти.⁶⁵

Уставна жалба је по својој правној природи супсидијарно правно средство и може се изјавити након што су искоришћена сва расположива правна средства против појединачног акта или радње државног органа, организације којој су поверена јавна овлашћења, а којима је повређено људско право загарантовано Уставом, када нису предвиђена или када не постоје друга правна средства за њихову заштиту, као и када је подносиоцу. У том смислу подносилац уставне жалбе треба да наведе податке о правним лековима који су коришћени, а уколико неки правни лек није искоришћен треба навести зашто то није учињено. Уставна жалба може се изјавити у року од 30 дана од дана достављања појединачног акта, односно од дана предузимања радње којом се повређује или ускраћује људско или мањинско право и слобода зајамчена Уставом.⁶⁶

Рок за изјављивање уставне жалбе износи 30 дана. Рок од 30 дана рачуна се зависно од тога да ли је повреда или ускраћивање права последица појединачног правног акта или је последица радње. Уколико је повреда или ускраћивање права настало као последица појединачног правног акта, рок за изјављивање уставне жалбе тече од дана достављања акта појединачног правног акта.

Када је повреда или ускраћивање права последица радње, рок за подношење уставне жалбе рачуна се од дана преузимања радње која је резултирала повредом или ускраћивањем права.⁶⁷

Суд поступка само по уставним жалбама које су благовремене. Изузетно је допуштено враћање у пређашње стање.

Уставни суд је законом прописао које све елементе уставна жалба треба да садржи, како би се могла сматрати уредном и да би Уставни суд могао да поступа по уставној жалби

- податке о подносиоцу

---

⁶³ Д. Симовић, Д. Аврамовић, Р. Зекавица, *op.cit.*, стр. 204

⁶⁴ М. Пајванчић, *op.cit.* стр. 98

⁶⁵ Д. Симовић, Д. Аврамовић, Р. Зекавица, *op.cit.*, стр. 216

⁶⁶ Члан 84. Закона о Уставном суду "Сл. гласник РС", бр. 109/2007, 99/2011, 18/2013 – одлука УС, 103/2015 и 40/2015 – др.закон

⁶⁷ М. Пајванчић, *op.cit.*, стр. 98

- појединачни правни акт којим је слобода или људско право ограничено или ускраћено
- податке о органу који је донео појединачни правни акт
- навођење људског или мањинског права или слободе које Устав гарантује, за које подносилац тврди да је повређено или ускраћено
- разлоге због којих се подноси уставна жалба и наводе који указују на то у чему се огледа повреда или ускраћивање
- захтев
- потпис подносиоца уставне жалбе

Уз уставну жалбу подносилац прилаже:

- препис појединачног правног акта који се оспорава уставном жалбом
- доказе да су исцрпљена сва правна средства која су стајала на располагању подносиоцу уставне жалбе.⁶⁸

2.3.1. Правна природа уставне жалбе

Колико год се сматрала делотворним правним средством заштите људских права, уставна жалба није општеприхваћен институт, јер се још увек сматра „контроверзном функцијом уставног суда“. Пре свега, уставна жалба отвара проблем односа уставног суда и редовних судова, јер је основни предуслов за коришћење овог правног средства исцрпљеност редовног правног пута заштите људских права. На тај начин доводи се у питање начело независности и самосталности судске власти, јер одлуке редовних судова, под одређеним условима, подлежу преиспитивању од стране уставног суда.

У поступку по уставној жалби уставни суд се задржава само на разматрању уставног питања, односно одлучује о томе да ли је оспораваним актом јавне власти дошло до повреде уставом зајемченог права. Уставни суд се не упушта у разматрање предмета о коме је редовни суд већ донео одлуку. Он није суд пуне јурисдикције који преиспитује примену материјалног права од стране редовног суда на конкретан случај, и који оцењује чињенично стање. У супротном, уставни суд би био трансформисан у суперапелациони суд који се не би задржавао само на контроли уставности. Његов задатак је да преиспитује схватање уставом зајемчених права од стране редовног суда ради њихове додатне заштите.

На тај начин, уз доминирајућу функцију „негативног законодавца“, у поступку по уставним жалбама долази до изражаја позитивна функција уставносудске контроле, будући да уставни суд „не само да интерпретира уставне норме већ, у потребној мери, попуњава њихову правну садржину и конкретизује њихову функцију“.⁶⁹

2.3.2. Ток поступка одлучивања о уставној жалби

Поступак одлучивања Уставног суда по уставној жалби, почиње подношењем представке суду. Двострука литиспенденција искључује могућност да се од стране истог подносиоца води други уставни спор, подношењем друге уставне жалбе која за предмет

---

⁶⁸ *Ibid.*, стр. 104

⁶⁹ И. Пејић, Гаранције људских права у националном поретку: уставно судска заштита, *Зборник радова међународне научне конференциј „Уставне и међународноправне гаранције људских права“*, Ниш 2008, стр. 266

има оспоравање истог појединачног акта или радње са истим захтевом. Уставни суд ће одбацити жалбу уколико постоји идентитет жалиоца, идентитет оспореног појединачног акта или радње истоветног захтева. Подношење уставне жалбе не суспендује примену оспореног правног акта јавне власти или радње против које је изјављена. Уколико би извршење појединачног правног акта или радње проузроковало ненадокнадиву штету подносиоцу уставне жалбе, Уставни суд може на предлог подносиоца да одложи извршење појединачног правног акта или радње, уколико то није у супротности јавном интересу и не наноси већу штету трећем лицу.

Поступак по уставној жалби се обуставља у следећим случајевима:

- у случају да је уставна жалба повучена
- уколико орган који је донео оспорени појединачни акт исти поништи, измени или укине у складу са захтевима изнетим у уставној жалби
- у случају престанка радње која је проузроковала повреду или ускраћивање људског или мањинског права
- уколико престану да постоје друге процесне претпоставке за вођење поступка

Закон о Уставном суду предвиђа да до обуставе поступка може доћи и у случају да се обустава односи на разлоге који су били повод да се иста изјави.

Судија известилац у претходом поступку утврђује да је жалба допуштена, благовремена, да ли постоје уставноправни разлози на којима се заснивају тврдње да је појединачним актом или радњом повређено уставном загарантовано право као и да ли на страни подносиоца жалбе постоји легитимација за подношење жалбе. Када утврди да су испуњене процесне претпоставке, судија известилац има дискреционо право да одлучи да ли ће уставну жалбу да достави органи, односно организацији против чије одлуке је поднета уставна жалба изјављена. Уколико достави уставну жалбу, оставља рок у које је потребно доставити одговор са свим списима предмета, као и друге доказе.

Основни циљ претходног поступка, испитивања прихватљивости уставне жалбе, јесте њихова селекција како би се избегло преоптерећење и загушење уставног суда, предметима за које није надлежан или који не испуњавају претпоставке за вођење поступка у циљу одлучивања о њиховој основаности⁷⁰.

Подносилац уставне жалбе и доносилац оспореног акта имају право да дају предлоге али и обавезу пружања потребних података и обавештења како у току поступка. На основу Закона о уставном суду, државни и други органи који врше јавна овлашћења, дужни су да на захтев Уставног суда у року који не може бити краћи од 15 дана доставе податке и обавештења од значаја за поступак.

Предлог одлуке са уставном жалбом се доставља на мишљење надзорном одбору. Основни задатак одбора за уставне жалбе је разматрање предлога судије известиоца и давање мишљења. Предмет се доставља председнику Уставног суда ради одлучивања. Суд заказује главну расправу и одлучује о захтеву за надокнаду штете.

2.3.3. Дејство одлуке Уставног суда

У поступку одлучивања по уставној жалби суд може да донесе одлуку о усвајању уставне жалбе и одлуку одбијању уставне жалбе.

---

⁷⁰ D. Kommers: *The institutional jurisprudence of the Federal Republic of Germany*, Durham, London, 1997, p.14

Одлуке уставног суда одликује обавезност, коначност и извршност. Уколико је појединачним правним актом или радњом повређено или ускраћено Уставном зајемчено људско право или слобода више лица а само је једно од њих поднело уставну жалбу, одлука Уставног суда се односи и на она лица која нису поднела жалбу ако се налазе у истој правној ситуацији.⁷¹ Одлуком Уставног суда о усвајању жалбе поништава се одлука редовног суда.

Уставни суд је усвојио став који ближе одређује садржину образложења одлуке Уставног суда:

- наводе подносиоца жалбе и постављен захтев
- одговор доносиоца оспореног акта и одговор органа чија се радња оспорава, уколико је одговор тражен
- цитирање одредбе члана 170. Устава РС и карактер уставне жалбе
- чињенице и околности случаја које су од значаја за одлучивањ
- правно релеванте прописе и то: одреде Устава којим се гарантују људска и мањинска права и слободе за које постоји основана сумња да су повређени, одредбе закона о уставном суда у од значаја за одлучивање, одредбе других закона који могу бити основ за доношење оспорених аката и које могу бити од значаја за оцену повреде права
- оцену Уставног суда о спорним питањима
- правни основ одлуке лпко ће следити редослед ставова из одлуке
- образложење може да садржи и друга питања и наводе учесника у поступку који су били разлог оспоравања, ако који нису од битног значаја за одлуку, целисходност норми, облик или начин уређености неког питања у оспореном акту, као и друга питања о којима Уставни суд није надлежан да одлучује, о чему се осврт даје у посебном ставу образложења.⁷²

Одлуком о усвајању уставне жалбе, Уставни суд утврђује да је дошло до повреде или ускраћивања конкретног људског права. Зависно од тога да ли је дошло до повреде или украћивања људског права појединачним правним актом или радњом, одлуком о усвајању уставне жалбе Уставни суд ће:

- поништити појединачни правни акт којим је повређено или ускраћено неко од права или слобода гарантовано Уставом,
- забранити даље вршење радње којом је повређено или ускраћено неко од права или слобода гарантованих уставом и која је била повод за изјављивање жалбе
- наложити преузимање радње чији је изостанак резултирао повредом Уставом гарантованог права или слободе и која је била разлог да се изјави уставна жалба

На основу одлуке о усвајању уставне жалбе Уставног суда, жалилац стиче право да у складу са законом, покрене пред надлежним органима поступак за накнаду штете или отклањање штетних последица.

Одлука Уставног суда којом се усваја уставна жалба представљала је правни основ за подношење захтева за накнаду штете или отклањања других штетних последица пред надлежним органом, у складу са законом

---

⁷¹ Симовић Д., Аврамовић Д., Зекавица Р. *op.cit* стр. 340

⁷² Ставови Уставног суда који се односе на мериторно одлучивање по уставној жалби тачка 3. став 1. стр 53-54

Одлука Уставног суда којом је уважена уставна жалба има правно дејство од дана достављања учесницима у поступку.⁷³

Уколико суд у поступку утврди да је жалба неоснована доноси одлуку о одбијању уставне жалбе и тиме се окончава поступак по уставној жалби.⁷⁴

Једна од главних одлика пресуда Уставног суда је у томе да су пресуде Уставног суда доступне јавности. Донете пресуде, Уставни суд је поставио на свом веб порталу тако да свако заинтересовано лице може да има увид у садржину пресуду, чланове Већа судија које је пресуду донело, времена које је протекло од момента пријемна уставне жалбе до доношења коначне пресуде. Транспарентност рада Уставног суда је значајна из неколико разлога:

- даје смернице судијама којим начелима треба да се руководе у свом раду
- омогућава адвокатима као и приправницима да имају увида у неопходну форму писања представки суду
- свим заинтересованим лицима која имају дилему у своје пресуђене правне ствари, пружају могућност да виде да ли постоје шансе да остваре своје право уколико је се ради о истој или сличној правној ситуацији.

Одлука по уставној жалби је коначна. Спор који је решен пред Уставним судом не може се поново решавати нити побијати правним средством. Против одлуке Уставног суда може да се поднесе тужба Европском суду за људска права у Стразуру.

2.4. Пресуде Уставног суда Републике Србије које се односе на члан 60. Устава РС, које је Уставни суд донео у периоду од 01.01. 2015.- 31.12.2015.године.

2.4.1. Увод

На основу података Уставног суда у последњих девет година у периоду од 2006. до 2015 године, Уставни суд је одлучивао у 312 предмета у којима су грађани указивали на повреду права из члана 60. Устава РС (повреда права на правичну накнаду за случај престанка радног односа, повреда права на правичну накнаду за рад, ограничено радно време, повреда права на плаћени годишњи одмор као и исплате накнаде зараде за прековремени рад. Уз навођење повреда права на рад из члана 60. Устава РС, подносиоци уставне жалбе су указивали и на повреде:

- повреда права на правично суђење
- повреда права на суђење у разумном року.

Ради свеобухватијех увида у уставне жалбе које су грађани подносили Уставном суду поводом повреде права на рад које је зајемчено чланом 60. Устава Републике Србије,у раду је приказано истраживање којим су обухваћене пресуде Уставног суда које се односе на члан 60. Устава Републике Србије у периоду од 01.01.2015.-31.12.2015. године.Истраживање је обављено на основу судске базе Уставног суда Републике Србије Основни циљ овог истраживања је испитивање да ли је Уставни суд у својим пресудама установио да су уставне жалбе Уставном суду поднете основано и да је дошло до кршења

---

⁷³ Члан 89. Закона о Уставном суду "Сл. гласник РС", бр. 109/2007, 99/2011, 18/2013 – одлука УС, 103/2015 и 40/2015 – др.закон

⁷⁴ М. Пајванчић, *op.cit.*, стр. 116

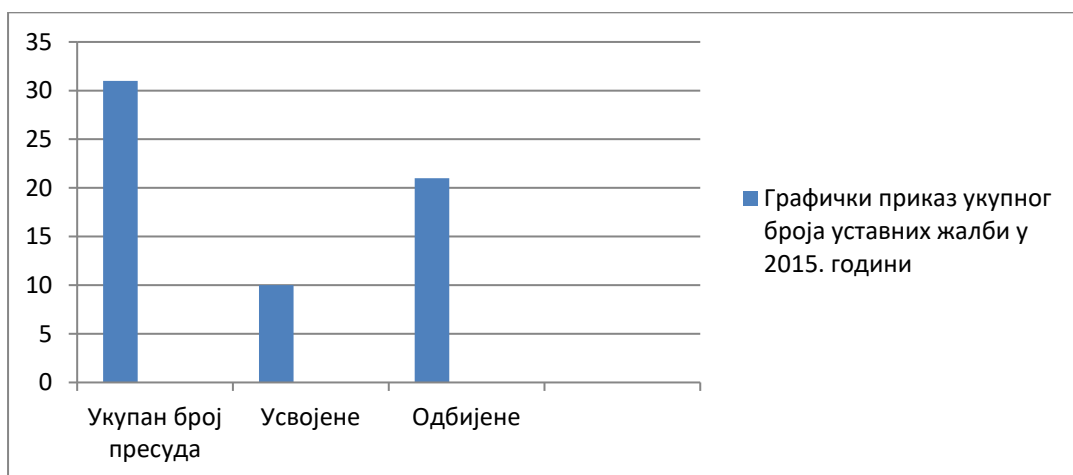
права на рад зајемченог чланом 60. Устава, односно да ли су судови Републике Србије донели пресуде у складу са Уставом и законима. Ради реализације истраживања коришћене су технике, прикупљања, обраде и анализе података.

Главни извор података, односно уставних жалби које су обрађене овим истраживањем представља база судске праксе Уставног суда која је доступна на веб порталу Уставног суда.

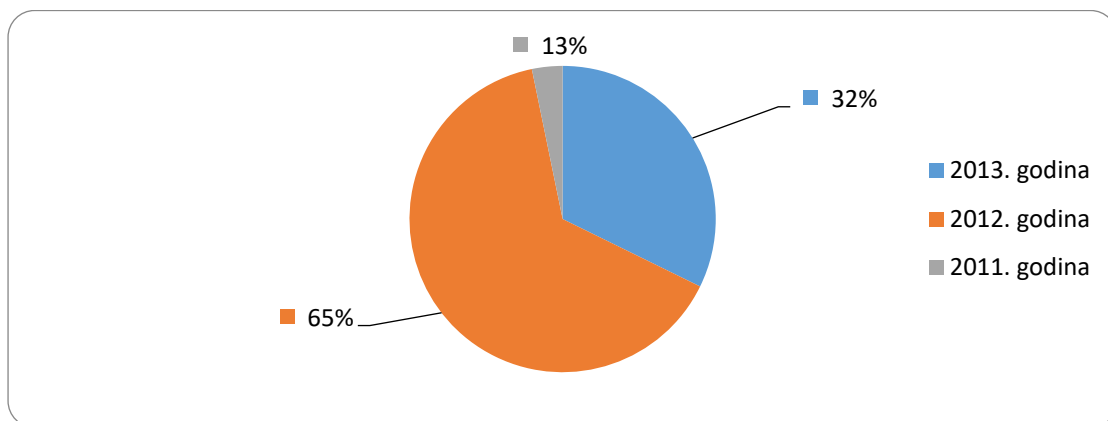
Праћење и анализа пресуда Уставног суда у 2015. години остварена је са циљем објективног сагледавања рада нижих судских инстанци, као и усклађености њихових пресуда са Уставном Републике Србије и законима, као и међународним стандардима из правне области која је била предмет разматрања у пресудама.

Континуирано праћење правосудне праксе пружа могућност да се испитају делотворност и примена постојећих правних норми, уједначеност судске праксе и ефикасност формираних механизма сарадње државних органа као и да се уочи компетентност и стручност судија који одлучују у правним стварима.

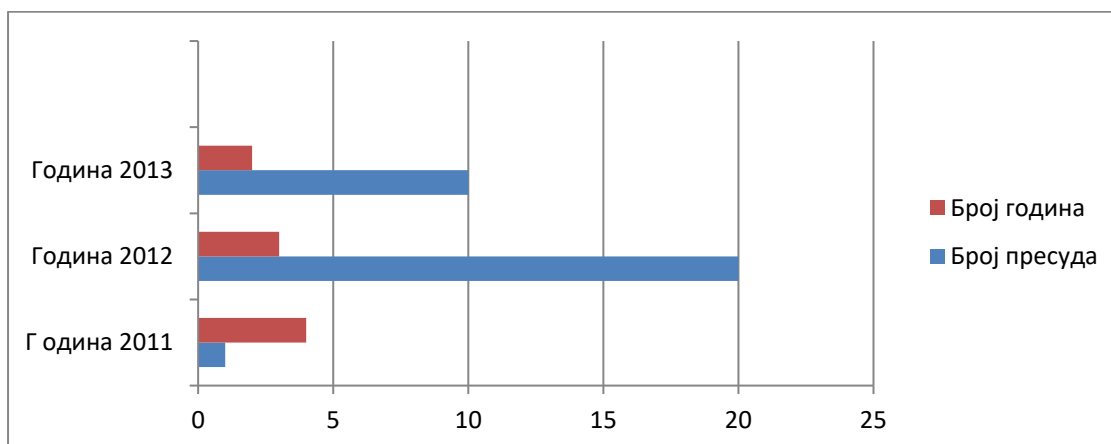
У периоду од 01.01.2015.-31.12.2015. године, Уставни суд је решио 31 предмет по уставној жалби, које су се односиле на члан 60. Устава. Од 31 уставне жалбе које се суд разматрао усвојио је 10, док је у 21-ој жалби установио да неоснована и донео одлуку о њеном одбијању. Ниједна уставна жалба није одбачена као неоснована, све уставне жалбе су испуњавале процесне претпоставке у погледу садржине обавезних елемената уставне жалбе.

Слика бр 1. Графички приказ укупног броја уставних жалби, однос усвојених и одбијених

Слика бр. 2 Приказ броја уставних жалби према години подношења
уставне жалбе уставном суду

Слика бр. 3 Графикон који показује годину када је уставна жалба поднета
и колики број година се чекало на доношење одлуке од стране Уставног суда

На напред наведеним графиконима, можемо уочити да су уставне жалбе поднете у периоду од 2011. године до 2013. године. На доношење пресуде се чекало од 2 до 4 године. Просечна дужина просечна дужина чекања на доношење пресуде износи у 2015. години износи 2,7 година. Највећи број жалби је поднет у 2012. години. Уставни суд је установио критеријуме за хитно поступање и истовремено очувао статус делотворности својих одлука донетих поводом уставних жалби.

Подела истраживачке грађе извршена је на основу одлуке Уставног суда да ли је уставна жалба усвојена или одбијена. На основу напред наведене поделе истраживање обухвата два дела. Први део обухвата анализу усвојених уставних жалби. Други део обухвата табеларни приказ одбијених уставних жалби, са посебним освртом на пресуде судова чије се пресуде потврђене одлуком Уставног суда.

2.4.2. Анализа усвојених уставних жалби

Увидом у одлуке уставног суда о усвајању уставних жалби можемо видети податке о органу који је одлуком Уставног суда у обавези да донесе ново решење, броју тужиоца као и врсти правног акта који је оспораван пред Уставним судом. Сама чињеница да је суд донео одлуку којој је усвојио уставну жалбу, зачајна је из разлога што пружа судијама могућност да не понове исту грешку када доносе пресуду која се односи на исту правну ствар.

Статистичком анализом напред наведених података, можемо уочити да су подносиоци уставних жалби поред повреде права на рад из члана 60. (правичну накнаду за рад, правну заштиту за случај престанка радног односа). Устава РС, указивали и на повреду на правично суђење исуђење у разумном року.

У седам од укупно десет уставних жалби, о којима је Уставни суд одлучивао у 2015. години, жалиоци су захтевом у уставној жалби тражили да суд испита да ли им је повређено право на правично суђење. Уставни суд је у својим одлукама разматрао наводе и разлоге уставне жалбе са становишта истакнуте повреде на правично суђење из члана 32. став 1 Устава Републике Србије, иако није надлежан да у уставносудском поступку оцењује правилност правних закључака редовних судова, осим у случају када је примена меродавног материјалног права, односно процесног права била очигледно

произвољна или арбитрерна, при чему се правичност оцењује на основу поступка као целине.

У шест одлука, Уставни суд је утврдио да је повређено право на суђење у разумном року док је у једној пресуди није потврдио да је дошло до повреде права.

Од шест одлука у којима је утврдио да је повређено право на правично суђење, за две одлуке, суд није засебно разматрао тужбени захтев у вези повреде права на правично суђење, већ је на основу погрешне примене материјалног права у поступку који је предходио уставносудском установио да је дошло до повреде.

Број усвојених уставних жалби у 2015. години, које су поднели појединци, једнака је броју усвојених уставних жалби које су колективно поднели грађани који су били у истој правној ситуацији. Одлуке Уставног суда доприносе законитости, правног сигурности, као и обавезности поштовања Устава и закона.

Значај усвојених колективних жалби има предност у односу на индивидуалне због већег броја лица која су обухваћена одлуком Уставног суда, као и могућности да се лица која су у истој правној ситуацији, као и лица која су поднела жалбу, позову на одлуку Уставног суда. Подношењем колективне уставне жалбе, долази до примене начела економичности и ефикасности вођења поступка.

Табела бр. 1 Приказ усвојених уставних жалби

Ред бр.	Ознака уставне жалбе и датум доношења одлуке	Правни акт/појединачна радња против које је поднета тужба	Уставна жалба према броју подносиоца уставне жалбе	Право које је повређено	Назив органа, датум и број пресуде која се поништава
1.	Уж-4648/201323 .12.2015. године	Решење Министарства одбране-Сектор за људске ресурсе- Управа за обавезе одбране УП-2 број 8-9/11 од 7.09.2012. године	Индивидуална	право на рад	Управни суд Ниш У. 12887/12 од 28. марта 2013. године
2.	Уж-9133/2012 10.12.2015. године	Решење Жалбене комисије Владе број 120-01-66/2013-01 од 18. марта 2013. године	Колективна	права на правично суђење, правичну накнаду за рад и суђење у разумном року	Управни суд Ниш У.5940/13 од 29.07.2014. године
3.	Уж 1812/2013 22.10.2015. године	Полицијска управа у Шапцу у предмету број 120-17/13	колективна	права на суђење у разумном року	Управни суд у Београду предмет У. 13317/13 од 27. марта 2015. године

4.	Уж- 2477/2013 08.10.2015. године	Пресуда Првог основног суда у Београду П1. 1624/11 од 20. децембра 2011. године	колективна	права на правично суђење, права на правичну накнаду за рад из члана 60. став 4. Устава	Апелациони суд у Београду Гж1. 6859/12 од 10. Јануара 2013. године
5.	Уж- 7265/2012 09.07.2015. гдине	Пресуда Основног суда у Сремској Митровици П1. 422/11 од 27. априла 2012. године	колективна	Повреда права на правично суђење, права на правну заштиту за случај престанка радног односа	Апелациони суд у Новом Саду Гж1. 1958/12 од 25. јула 2012. године
6.	Уж- 1479/2013 02.07.2015. године	Пресуда Основног суда у Ваљево	индивидуална	Повреда права на правично суђење, права на правну заштиту за случај престанка радног односа	Апелациони суд у Београду Гж1. 6656/12 од 14. децембра 2012 године
7.	Уж 5319/2012 16.04.2015. године	Пресуда Првог основног суда у Београду П. 88848/10 од 21. јуна 2011. године	индивидуална	Повреда права на правично суђење, права на правну заштиту за случај престанка радног односа из члана 60. став 4. Устава	Апелациони суд у Београду Гж1. 5507/11 од 22.03.2012. године
8.	Уж- 7428/2013 09.04.2015. године	Решење о против извршењу Основног суда у Нишу И.4301/12 од 17.10.2013. године и И. 4301/12 од 01.11.2013. године	колективна	Повреда права на правично суђење, права на правичну накнаду за рад	Врховни касациони суд
9.	Уж- 2017/2012 09.04.2015. године	Решење Војне поште бр. 5542 Б. Уп-2 број 5-18/08 од 28.10.2011. године	индивидуална	Повреда права на рад из члана 60. Устава	Управни суд Београд У. 13453/11 од 27. 01.2012. године

10.	Уж-6452/2012 15.01.2015. године	Пресуда Првог основног суда у Београду П. 58323/10 од 27. децембра 2010. године	индивидуална	Повреда права на правично суђење, права на правну заштиту за случај престанка радног односа из члана 60. став 4. Устава	Апелациони суд у Београду Гж1. 1374/11 од 10. маја 2012. године
-----	------------------------------------	---	--------------	---	---

2.4.2.1. Уставна жалба Уж-4648/2013 од 23.12.2015. и Уставна жалба Уж-2017/2012 од 09.04.2015. године

Заједничке карактеристике ових двеју пресуда су следеће:

- тужена страна је Министарство одбране

- жалба је поднета поводом решења на основу ког запосленим тужиоцима престаје радни однос код туженог

Одлуком Уставног суда која је донета дана 23. 12. 2015. поводом уставне жалбе бр. Уж-4648/2013 која је Уставном суду поднета дана 12. јуна 2013. године Уставни суд је констатовао да се отклањање штетних последица подносиоцу уставне жалбе у овом уставносудском поступку може остварити једино поништавањем пресуде Управног суда - Одељење у Нишу У. 12887/12 од 28. марта 2013. године и одређивањем да се у поновном поступку донесе нова одлука о тужби подносиоца поднетој против решења Министарства одбране - Сектор за људске ресурсе - Управа за обавезе одбране УП-2 број 8-9/11 од 7. септембра 2012. године.

Разматрајући материјалне чињенице наведе у уставној жалби суд изнео свој став да судови не могу своје пресуде да заснивају на делимично утврђеном чињеничном стању и непотпуним доказним средствима. Због таквог непоштовања и произвољне примене материјалног права подносилац уставне жалбе Зоран Стаменковић, био је приморан да своје право доказује пред редовним судовима осам година да би се обратио уставном жалбом Уставном суду ради заштите својих уставном загарантованих права. Овде можемо да уочимо један парадокс да се због произвољне примене права судски процес вртео у круг. Из наведене уставне жалбе можемо да уочимо неколико сегмената судског процеса пред нижим судским инстанцама.⁷⁵

Подносилац жалбе је поднео тужбу против решења Команде Војног одсека Ниш инт. број 47-164/1 од 25. јула 2005. године на основу ког му је престала служба у Министарству одбране Србије и Црне Горе, са 31. августом 2005. године. Врховни суд Србије је пресудом У-СЦГ. 1447/06 од 10. априла 2008. године уважио тужбу подносиоца и поништио коначно решење. Уколико се руководимо начелом непристрасности и независности судија, он има законска овлашћена да пресуду донесе на основу закона и других прописа, тако да њега нису обавезивале пресуде виших судова. Међутим због непоштовања процесног и материјалног права овај судски процес је вођен осам година пред редовним судовима, што са собом повлачи непоштовање начела

⁷⁵ Одлука Уставног суда Уж- 4648/2013 од 23.12.2015. године

економичности и ефикасности. У овој пресуди Уставни суд је заузео став да у спроведеном поступку наведена чињеница (престанак радног односа) није поуздано утврђена, и да на основу тога нису нису постојале претпоставке да се надлежни органи упуштају у оцену о могућности остваривања неког од права која подносиоцу по закону припадају у случају укидања радног места, На тај начин Уставни суд је пружио правну сигурност подносиоцу уставне жалбе, да свако има право да су се суди у складу са законом и правилима процесног права.

На основу чињеничног стања из друге пресуде износе се следећи подаци:

-Решењем Војне поште 6870 Б. број 18/1-413-1 од 8. априла 2005. године, у тачки 1. диспозитива, утврђено је да Г. С. (овде подносиатеља уставне жалбе) престаје служба у Војсци Србије и Црне Горе без њене сагласности, а као дан престанка службе означен је 10. мај 2005. године. Истим решењем утврђено је да подносиатељки припада једнократна отпремнина у висини дванаестоструког износа бруто плате, са даном престанка службе, коју је остварила за месец који претходи месецу у коме јој престаје служба. Војна пошта 7330 Б. је одбила жалбу подносиатељке као неосновану решењем Уп-2 бр. 14-2 од 16. маја 2005. године, утврдивши да првостепеним решењем није повређен закон на штету подносиатељке. Подносиатељка је против наведеног коначног решења поднела тужбу Суду Србије и Црне Горе.

Поступајући у извршењу пресуде Врховног суда Србије, Војна пошта 5542 Б. је донела решење Уп-2 број 5-5 од 1. августа 2008. године, којим је одбијена као неоснована жалба подносиатељке.

Подноситељка уставне жалбе повреду права на рад суштински образлаже тиме што јој је цивилна служба у Војсци престала, иако претходно није утврђено да су били испуњени сви Законом прописани услови.

Уставни суд је закључио да је, у случају укидања радног места или смањења броја извршилаца на радном месту, цивилном лицу могла да престане служба без његове сагласности, само ако му претходно није могло бити обезбеђено једно од следећих права – заснивање радног односа у другом предузећу, установи или државном органу на радном месту које одговара његовој стручној спреми или стицање стручне оспособљености, доквалификације или преквалификације за рад у Војсци или заснивање радног односа у предузећу, установи, односно државном органу.⁷⁶ Уставни суд констатује да у првостепеном управном поступку није била поуздано утврђена чињеница на основу ког акта је радно место подносиатељке уставне жалбе укинута и да ли јој се могло обезбедити једно од права предвиђених чланом. Уставни суд је оценио да се штетне последице утврђене повреде Уставом зајемченог права могу остклонити једино поништавањем пресуде Управног суда У. 13453/11 од 27. јануара 2012. године и одређивањем да се у поновном поступку донесе нова одлука по тужби подносиатељке уставне жалбе поднетој против решења Војне поште 5542 Б. Уп-2 број 5-18/08 од 28. октобра 2011. године.

2.4.2.2. Уставна жалба Уж-9133/2012 од 10.12.2015. године, Уставна жалба Уж-1812/2013 од 22.10.2015. године и Уставна жалба Уж-7428/2013 од 09.04.2015. године

Колективном уставном жалбом, коју је Уставни суд усвојио 10.12.2015. године подносиоцима уставне жалбе признато је право на повреду суђена у разумном року

---

⁷⁶ Одлука Уставног суда Уж-2017/2012 од 23.12.2015. године

Из пресуде Уставног суда у вези уставне жалбе Уж-9133/2012 од 10.12.2015. године у управном поступку који је вођен пред Министарством унутрашњих послова - Сектор финансија, људских ресурса и заједничких послова у предмету број 120-1-35/11-2, подносиоцима уставне жалбе повређено право на суђење у разумном року зајемчено одредбом члана 32. став 1. Устава Републике Србије.

Подносиоци уставне жалбе су тражили накнаду штете у новчаном износу од 400 е због повреде права на суђење у разумном року. Жалба је поднета 29. новембра 2012. године

Подносиоци уставне жалбе, као полицијски службеници Министарства унутрашњих послова - Сектор за ванредне ситуације, распоређени у ватрогасно-спасилачкој јединици у Врању, поднели су 29. септембра 2008. године захтев за исплату додатка на плату за прековремени рад, рад на дане државног и верског празника и рад ноћу, и то за три године уназад од дана подношења захтева, као и захтев за исплату накнаде на име регреса за коришћење годишњег одмора и накнаде за исхрану у периоду од 1. јануара 2006. године до момента подношења захтева. С обзиром да је првостепени орган одбио њихов захтев, они су се жалбом обратили 22. децембра 2008. године Жалбене комисије Владе. Жалбена комисија Владе је одбила жалбу решењем. Против наведеног решења, подносиоци жалбе обратили су се тужбом Врховном суду Србије. Након успостављања нове мреже судова одлучио Управни суд - Одељење у Нишу, који је пресудом У. 7171/10 (2009) од 17. децембра 2010. године уважио тужбу подносилаца и поништио наведено другостепено решење.⁷⁷

Поступајући по пресуди Управног суда - Одељење у Нишу, Жалбена комисија Владе је решењем број 120-01-25/2011-01 од 16. фебруара 2011. године усвојила жалбу подносилаца, поништила првостепено решење од 24. новембра 2008. године и вратила предмет првостепеном органу на поновни поступак. Првостепени орган је донео решење број 120-1-35/11 од 11. јула 2011. године којим је захтев подносилаца одбијен као неоснован. Против овог решења подносиоци су 29. августа 2011. године изјавили жалбу, о којој је одлучено решењем другостепеног органа број 120-01-1371/2011-01 од 17. октобра 2011. године, тако што је жалба подносилаца усвојена и враћена првостепеном органу на одлучивање.

Дана 19. септембра 2012. године изјавили жалбу због ћутања управе другостепеном органу, који је решењем број 120-01-775/2012-01 од 26. октобра 2012. године ту жалбу усвојио и наложио првостепеном органу да без одлагања, а најкасније у року од пет дана донесе решење и о томе обавести другостепени орган.

Првостепени орган је решењем број 120-1-35/11-1 од 13. новембра 2012. године одбио захтев подносилаца као неоснован. Овде може да се појави основана сумња да првостепени орган није разматрао жалбу због рока у коме је требало да донесе решење, већ је решење донео на основу претходног решења. Решавајући о жалби, другостепени орган је донео решење број 120-01-928/2012-01 од 28. децембра 2012. године којим је жалбу подносилаца усвојио, поништио првостепено решење и предмет вратио на поновни поступак, поновивши примедбе изнете у ранијем решењу.

Првостепени орган је решењем број 120-1-35/11-2 од 28. јануара 2013. године одбио захтев подносилаца као неоснован. Против овог решења подносиоци су 20. фебруара 2013. године изјавили жалбу, о којој је одлучено решењем другостепеног

---

⁷⁷ Одлука Уж-9133/2012 од 10.12.2015. године

органа број 120-01-66/2013-01 од 18. марта 2013. године тако што је иста одбијена као неоснована. Уставни суд је изнео следеће констатације:

- утврдио да је овај поступак трајао пет година и десет месеци, што може указивати на то да није окончан у оквиру разумног рока;

- у погледу значаја предмета спора, Уставни суд налази да су подносиоци уставне жалбе имали легитиман интерес да надлежни органи о њиховом захтеву одлуче у оквиру стандарда разумног рока, нарочито из разлога што је реч о потраживањима из радног односа;

- оценио све околности од значаја за утврђивање висине ове штете, посебно дужину трајања предметног поступка и понашање самих подносилаца, који нису користили правна средства за убрзање поступка чим су се за то стекли законски услови.

У другој уставној жалби, такође колективној која је поднета од стране припадника МУП-а због повреде права на суђење у разумном року, можемо уочити да је предмет спора због ког је повређено право на суђење у разумном року такође неисплата накнаде зараде за прековремени рад, ноћни рад и рад за време државних празника.⁷⁸

У овом спору тужена је Полицијска управа у Шапцу. Тужба је поднета 5. септембра 2006. године. Пресудом Општинског суда у Нишу П1. 3299/05 од 27. фебруара 2008. године, ставом првим изреке, тужена Република Србија - Министарство унутрашњих послова - Полицијска управа Ниш је обавезана да тужиоцима, међу којима су и овде подносиоци уставне жалбе, на име неисплаћеног прековременог рада, ноћног рада и рада у време државних празника, за период од 22. новембра 2002. до 30. новембра 2005.

Упоредом анализом ових уставних жалби можемо да изнесемо следеће констатације:

- спор је вођен поводом исте правне ствари

- у оба случајева имамо вишеструко поништавање тужбе од стране првостепених судских ограна.

- "ћутање" управе

- истог туженог Министарство унутрашњих послова.

Уставни суд указује и на став Европског суда за људска права да чињеница да се више пута налаже разматрање једног предмета пред нижом инстанцом може, сама по себи, да открије озбиљан недостатак у правном систему државе (видети, поред других, одлуку Европског суда за људска права у предмету *Pavlyulynets против Украјине*, од 6. септембра 2005. године и одлуку *Цветковић против Србије*, од 10. јуна 2008. године).

Из свих напред наведених чињеница, као и одлуке о уважању уставне жалбе можемо да уочимо да су полицијски службеници, подносиоци уставне жалбе били у правној неизвесности у погледу остваривања својих права која им припадају на основу Устава, Закона о раду као и Посебног колективног уговора. У периоду од 29. септембра 2005. године до 29. септембра 2008. године радио прековремено, ноћу и на дане државних и верских празника, а да им за то није исплаћивана накнада. На тај начин

---

⁷⁸ Одлука Уставног суда Уж-1812/2013 од 08.10. 2015. године

Министарство унутрашњих послова је учинило прекршаје непоштовањем законских одредби. Уколико узмемо у обзир чињеницу да је природа обављања полицијских послова, носи са собом велики степен ризика, поставља се питање какву сатисфакцију запослени у МУП-а има, уколико је три година радио без уплате накнаде зараде за ноћни рад, рад за времен државних и верских правника. Неисплата зараде отвара могућности велики злоупотреба и уласка корупције на мала врата међу запосленима који су се обавезали да се боре против корупције и криминала.

2.4.2.3. Уставна жалба Уж-2477/2013 од 08.10.2015. године

Увидом у уставну жалбу можемо да уочимо грубо кршење права по основу рада. У овом случају Уставни суд је установио да су ништави уговори (као и споразуми) који су противни, поред осталог, јавном поретку. Наиме подносиоци уставне жалбе су били у радном односу код туженог – А. д. п. р. в. „Т.“ из Београда до 18. фебруара 2008. године када им је престао радни однос као технолошким вишковима. Са туженим (наглашавамо правно и економско јачом страном у уговору) су закључили споразуме о регулисању међусобних права и обавеза по основу рада, по коме је сваком од њих тужени требао да исплати износ од по 355.157,44 динара на име неисплаћених зарада, што је износ мањи од оног на који су имали право, али су пристали да им се исплате минималне зараде. Послодавац није испоштовао договор и запосленима није исплатио зараде до назначеног датума и споразуму.⁷⁹

Дана 29. марта 2011. године поднели тужбу ради исплате неисплаћене зараде. Првостепени орган који је донео пресуду, којом је одбио њихов је Први основни суд у Београду, док је другостепени орган Апелациони суд у Београду.

Уставни суд је оценио да се штетне последице учињене повреде права могу уклонити поништајем оспорене пресуде Апелационог суда у Београду Гж1. 6859/12 од 10. јануара 2013. године и одређивањем да исти суд донесе нову одлуку о жалби тужилаца, овде подносилаца уставне жалбе, изјављеној против пресуде Првог основног суда у Београду П1. 1624/11 од 20. децембра 2011. године.⁸⁰

Уставни суд је оценио да је став поступајућих судова да су се запослени, закључивањем наведеног споразума, одрекли доспелих износа зараде за спорни период, односно да је дошло до отпуштања дуга, те да су се угасила повериочева потраживања према дужнику, сагласно одредбама члана 344. Закона о облигационим односима, заснован на произвољној примени материјалног права, односно да је супротан зајемченом праву на рад из члана 60. став 4. Устава. Ово стога што Устав изричито утврђује да се запослени права зајемчених одредбом члана 60. став 4. Устава, међу којима је и право на правичну накнаду за рад, не може одрећи.

Доношењем одлуке којом се усваја уставна жалба Уставни суд је потврдио следеће:

-да је Устав највиши правни акт и да сви остали правни акти морају бити у складу са њим, односно да је потписан споразум у супротности са Уставом

---

⁷⁹ Одлука Уставног суда Уж-2477/2013 од 08.10.2015. године

⁸⁰ Одлука Уставног суда Уж-2477/2013 од 02. јула 2015. године

-да сви споразуми морају бити у складу са јавним поретком, односно сопразумом не може запослено лице да се ставља у положај који није достојанствен и праведан.

2.4.2.4. Уставна жалба Уж-7265/2012 од 09.07.2015. године, Уставна жалба Уж-1479/2013 од 02.07.2015. године и Уставна жалба Уж-5319/2012 од 16.04.2015. године

Анализирање уставне жалбе Уж-7265/2012 од 09.07.2015. и Уставна жалба Уж-1479/2013 од 02.07.2015. године долазимо да чињенице да су због погрешне примене материјалног права, тужиле оштећење на име исплате отпремнине.

Уставном жалбом Уж-7265/2012 од 09.07.2015. године, подносиоце су навеле да су поступајући судови спорни однос решили применом Закона о облигационим односима, уместо Закона о раду. С тим у вези, подносиоце су истакле да је њима радни однос престао по основу члана 179. тачка 9) Закона о раду, због престанка потребе за њиховим радом услед технолошких, економских или организационих промена, те је, у конкретном случају, требало применити одредбе члана 158. Закона о раду када је у питању исплата отпремнине. Наведеним законским одредбама је, према наводима подносиоце, прописано да отпремнина не може бити испод одређене границе, а то значи да је остављена слобода уговарања радника и послодаваца само за више од предвиђеног овим законским прописом, а не и за нижу отпремнину.⁸¹

Уставни суд је оценио да су у конкретном случају последице, учињене повредом права, такве природе да се могу отклонити само поништајем оспорене пресуде и одређивањем да надлежан суд у поновном поступку донесе нову одлуку о жалби подносиоце изјављеној против пресуде Основног суда у Сремској Митровици ПП. 422/11 од 27. априла 2012. године.

Уставни суд је својој пресуди усвојио колективну уставну жалбу. Усвајањем ове жалбе суд је заузео став да су послодавци дужни да се придржавају одреди Социјалних програма које се односе на исплату отпремнине радницима који добију отказ уколико буду проглашени као технолошки вишкови. У овој пресуди суд се позива да се овакав став заузимао и ранијих година, што је учинио и у одлуци која је усвојена 02.07.2015. године.

Уставном жалбом 1479/2013 од 02.07.2015. године тужилац је због погрешне и непотпуне примене материјалног права утужбеном захтеву против туженог „К.–а.“ а.д. из Ваљева, тражио разлику исплате у износу од 567.334,93 динара.⁸²

На основу ове уставне жалбе можемо изнети следеће мишљење:

-повреда права је учињена због погрешне и непотпуне примене материјалног права

-тужиоци су уставну жалбу Уставном суду поднели преко адвоката;

-тужиоци су тражили да се исплати разлика између припадајуће и исплаћене отпремнине;

-у оба случаја пословаци су покушали да избегну своју законску обавезу да исплате отпремнину у износу који је у складу са законом;

---

⁸¹ Одлука Уставног суда Уж-7265/2012 од 09.07.2015. године

⁸² Одлука Уставног суда Уж-1479/2013 од 02.07.2015. године

-Уставни суд је у оба случаја заузео исти став, на који могу да се позову нижи судови који ће разматрати предмет у истим правним стварима код других подносиоца тужби против послодаваца;

-Уставни суд је у оба случајева поништио пресуде апелационих судова;

- У првом случају Уставну жалба је поднета од стране три тужиље, које су се налазиле у истој позицији док је у другом случају жалба поднета индивидуално. Подношењем колективне жалбе, тужиље су допринеле већој економичности поступка.

Значај пресуде је у томе да је Уставни суд овом пресудом заузео један општи став на основу су сви послодавци дужни да отпремнину исплаћују у складу са законским одредбама и да непознавање права од стране лица којима се опремнина исплаћује неће моћи да утиче на висину исплате отпремнине која му по закону припада. Ово је јако значајно када се отпремнина исплаћује у случају технолошких вишкова када запосленом престаје радни однос.

2.4.2.5. Уставна жалба Уж-5319/2012 од 16.04.2015. године

Пресудом Првог основног суда у Београду П. 88848/10 од 21. јуна 2011. године је, у ставу првом изреке, усвојен тужбени захтев тужиоца и обавезана тужена Република Србија – Министарство унутрашњих послова да тужиоцу на име накнаде штете због мање исплаћених зарада за период од 1. јануара 2004. до 28. јуна 2006. године исплати укупан износ од 1.792.773,64 динара, са законском затезном каматом почев од доспелости сваког појединачног месечног износа до исплате.

Тужена Република Србија је поднела жалбу Апелационом суду у Београду који је усвојио жалбу и преиначио ожалбену пресуду Првог основног суда у Београду П. 88848/10 од 21. јуна 2011. године и одбио као неоснован тужбени захтев тужиоца⁸³

Уставни суд је оценио да су последице утврђене повреде права такве природе да се могу отклонити само поништајем оспорене другостепене пресуде Апелационог суда у Београду Гж. 5507/11 од 22. марта 2012. године и одређивањем да Апелациони суд у Београду донесе нову одлуку о жалби тужене изјављеној против пресуде Првог основног суда у Београду П. 88848/10 од 21. јуна 2011. године, због чега је, сагласно одредби члана 89. став 2. Закона о Уставном суду, одлучено као у тачки 2. изреке.

2.4.2.6. Уставна жалба Уж-6452/2012 од 15.01.2015. године

Подносилац уставне жалбе био је у радном односу на Медицинском факултету у Београду када је добио решење о престанку радног односа. Након подношења тужбе Првом основном суду у Београду због незаконитог отказа и усвајањем тужбеног захтева тужилац је захтевао исплату накнаду штете због незаконитог отказа. Подносилац жалбе је истовремено био у радном односу у КБЦ „ Бежанијска коса, на основу споразума о регулисању јединственог радног односа и основама међусобне сарадње у области здравства, образовања и научно-истраживачког рада, закљученог 1997. године између Медицинског факултета у Београду и КБЦ.

На основу тога, накнада штете се не може сматрати да је жалиоцу исплаћена тиме што је он примао плату на КБЦ Звездара, и разлога што је тужилац имао два засебна уговора о раду.

---

⁸³ Одлука Уставног суда Уж-5319/2012 од 16.04.2015. године

- Пресуде Првог основног суда у Београду П. 58323/10 од 27. децембра 2010. године усвојен је тужбени захтев тужиоца Момчила Бабића, овде подносиоца уставне жалбе, те је тужени Медицински факултет у Београду обавезан да тужиоцу, на име накнаде штете због незаконитог отказа у периоду од 23. јула 2002. до 15. фебруара 2005. године, исплати укупан износ од 754.603 динара, као и да тужиоцу уплати доприносе ПИО
- Апелациони суд у Београду је преиначио пресуду, тиме што је је одбио као неоснован део тужбеног захтева за накнаду штете због незаконитог отказа у износу од 679.159,20 динара

Одлуком уставног суда која је донета 15.01.2015. године, потврђени су наводи жалиоца из Уставне жалбе да му је повређено право на правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа зајемчених одредбама члана 32. став 1. и члана 60. став 4. Устава. У Уставној жалби која је уставном суду поднета 2012. године, подносилац уставне жалбе наводи да му је већа Апелационог суда у Београду у потпуно идентичној чињеничној и правној ситуацији, на који начин је нарушена гаранција правне сигурности, као елемент права на правично суђење, тако и због произвољне примене материјалног права, пре свега, одредаба члана 108. Закона о раду из 2001. године, те чл. 185. и 190. Закона о облигационим односима; да се повреда права из члана 60. став 4. Устава огледа у пропусту другостепеног суда да оцени значај чињенице да подносилац ни на који начин није допринео да штета због незаконитог отказа настане, што је значило обавезу туженог да подносиоцу накнади штету у висини зарада које би он остварио по редовном току ствари да није било незаконитог отказа.⁸⁴

Апелациони суд у Београду је оценио да зарада подносиоца, коју је након отказа уговора о раду код туженог остваривао у КБЦ, представља приход за који треба умањити накнаду штете коју је подносилац претрпео због незаконитог отказа. Дакле, зарадом оствареном у КБЦ, у периоду ван радног односа, подносилац је, по схватању другостепеног суда, смањио штету коју је имао због незаконитог отказа, сагласно одредби члана 191. став 3. Закона о раду из 2005. године.

Уставни суд је заузео став да је пресуда Апелационог суда неоснована, као и да лицу не може да се умањи накнада штете због незаконитог отказа из разлога што је за то време док није био у радном односу имао приходе, нарочито што је лице било у специфичном радном односу за које је имало сагласног туженог послодавца. Тиме што је радио, запослени је смањио штету коју је трпео због незаконитог отказа

Уставни суд је оценио да су последице утврђене повреде права такве природе да се могу отклонити само поништајем оспорене другостепене пресуде.

Овај случај показује како се решава проблем који настаје када одређено лице добије незаконит отказ а запослено је код два послодавца са пуним радним временом на основу специфичног споразума

2.4.3. Анализа одбијених уставних жалби

Од укупно 31-не одлуке које у Уставни суд донео у периоду од 01.01.2015. године- 31.12.2015. године, 21 одлука је донео, на основу којих је уставне жалбе одбио као неосноване, чиме је потврдио пресуде нижих судских инстанци.

---

⁸⁴ Одлука Уставног суда Уж-6452/2012 од 23.12.2015. године

Ред. бр.	Ознака уставне жалбе и датум доношења одлуке	Орган чија је пресуда потврђена	Првостепени орган чија је пресуда потврђена	Разлог подношења Уставне жалбе	Времески период чекања на пресуду
1.	Уж-9177/2012 21.05.2015. године	Апелациони суда у Крагујевцу	Основни суд у Краљеву	Повреда права на суђење у разумном року	3 године
2.	Уж-7539/2012 23. 4. 2015. године	Апелациони суда у Крагујевцу	Основни суд у Краљеву	Повреда права на правично суђење, права на једнаку заштиту права и права на рад	3 године
3.	Уж-6583/2012 25. 3. 2015. године	Апелациони суда у Крагујевцу	Основни суд у Краљеву	Повреде права на правично суђење, права на једнаку заштиту права и права на рад	3 године
4.	Уж-2484/2012 25.3. 2015. године	Управни суд у Нишу	Војни одсек Крушевац	Повреда права на рад члана 60. Устава	3 године
5.	Уж-2653/2012 11. 3. 2015. године	Врховни касациони суд	Народна скупштина Републике Србије	Повреда права на рад члана 60. Устава	3 године
6.	Уж-7559/2012 11. марта 2015. године	Апелациони суда у Крагујевцу	Општински суд у Краљеву	Повреде права на правично суђење, на једнаку заштиту права и на рад	3 године
7.	Уж-4266/2012 19. 02. 2015. године	Апелациони суда у Нишу	Основни суд у Лесковцу	Повреда права на правично суђење и на суђење у разумном року	3 године
8.	Уж-4630/2012 19. фебруара 2015. године	Апелациони суда у Нишу	Основни суда у Лесковцу	Повреда права на правично суђење, права на једнаку заштиту права и на правно средство и права на плаћени годишњи одмор	3 године
9.	Уж-4086/2011 15.01.2015. године	Управни суд у Крагујевцу	Министарство унутрашњих послова	Повреда начела забране дискриминације права на правично суђење, права на једнаку заштиту права, правно	4 године

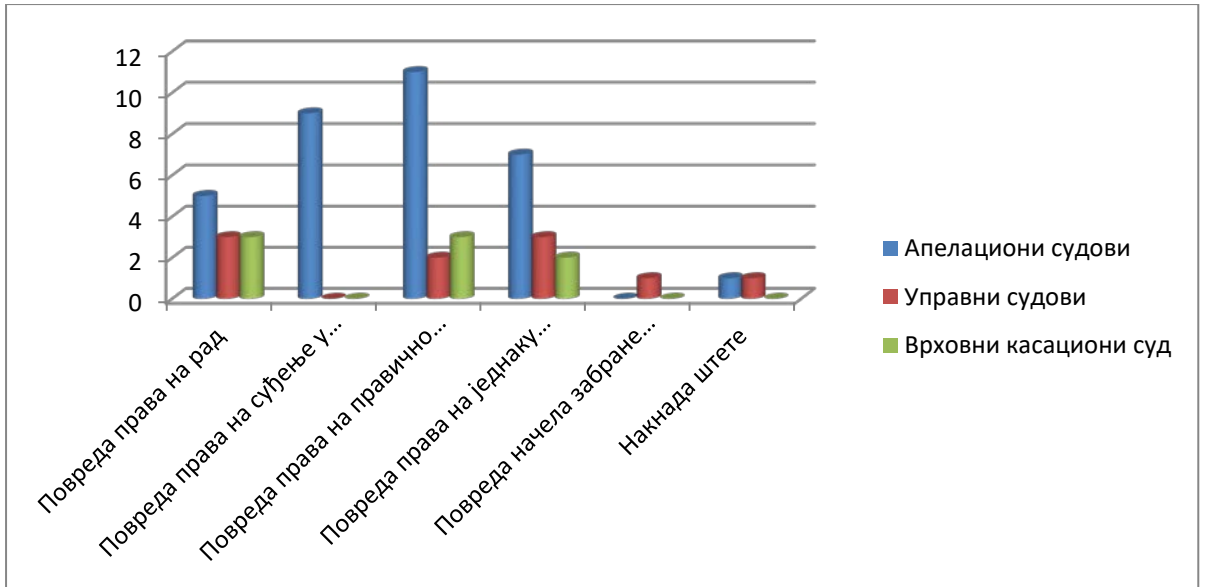
				средство на рад из члана 60. Устава.	
10.	Уж-4254/2012 22. јануара 2015. године	Апелациони суд у Београду	Први основни суд у Београду	Повреда права на правично суђење, права на накнаду штете и права на правичну накнаду за рад	3 године
11.	Уж-7872/2012 28. маја 2015. године	Апелациони суд у Београду	Уредба Владе Републике Србије	Повреда права на правично суђење и права на рад члана 60. Устава	3 године
12.	Уж-7921/2012 7. септембра 2015. године	Управни суд Одељење у Новом Саду	Војне поште 8977 Краљево	Повреда начела непосредне примене права на правично суђење права и права на рад	3 године
13.	Уж-8337/2012 15. јула 2015. године	Врховни касациони суд	Први основни суд у Београду	Повреда права на правично суђење, на једнаку заштиту права и на рад,	3 године
14.	Уж-8899/2012 15. јануара 2015	Апелациони суда у Крагујевцу	Основни суд у Краљеву	Повреда права на правично суђење, на једнаку заштиту права и на рад	3 године
15.	Уж-9855/2012 5. фебруара 2015. године	Управни суд у Нишу	Полицијска управа Пирот	Повреда начела забране дискриминације, права на правично суђење, једнаку заштиту права и права на рад	3 године
16.	Уж- 10042/2012 24. септембра 2015. године	Апелациони суда у Крагујевцу	Основни суд Краљево	Повреда права на суђење у разумном року	3 године
17.	Уж-130/2013 23. децембра 2015. године	Врховни касациони суд	Први основни суд Београд	Повреда права на правично суђење, једнаку заштиту права и права на рад	2 године
18.	Уж-1145/2012. 2. Јула 2015. године	Апелациони суда у Крагујевцу	Општински суд у Краљеву	Повреда права на правично суђење, једнаку заштиту на рад, и права на суђење у разумном року	2 године

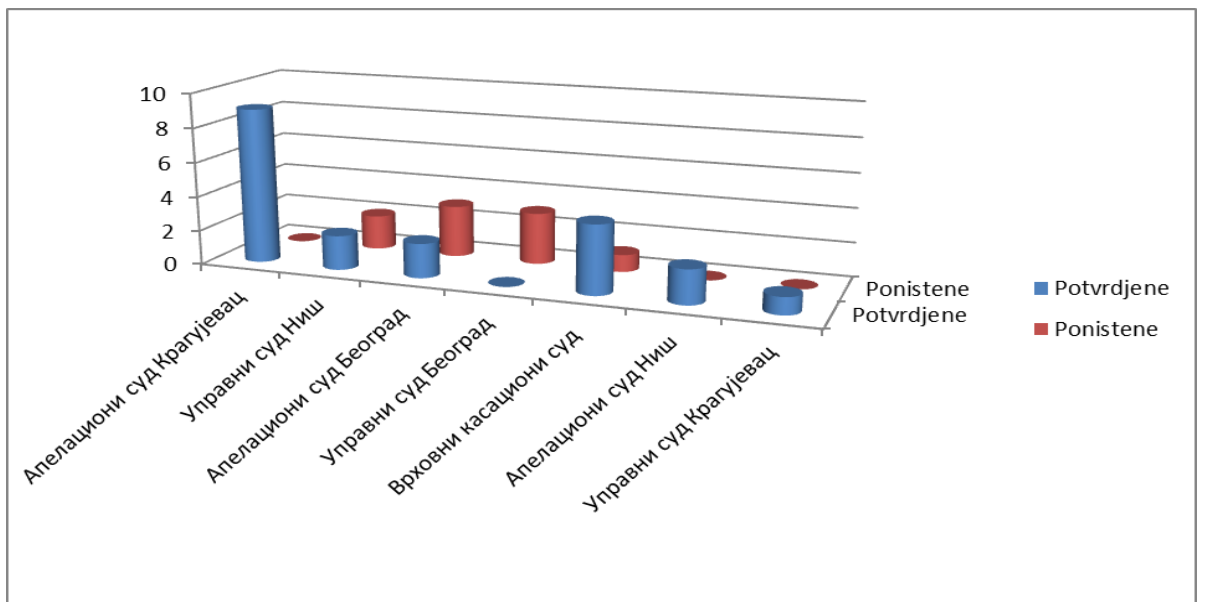
19.	Уж-3082/2013 17. децембра 2015.	Апелациони суда у Крагујевцу	Општински суд у Краљеву	Повреда права на правично суђење, једнаку заштиту права и права на рад, повреде права на суђење у разумном року	2 године
20.	Уж-6541/2013 17. децембра 2015. године	Врховни касациони суд	Трећи општински суд у Београду	Повреда права на правично суђење и права на рад,	2 године
21.	Уж-10976/2013 19. новембра 2015. године	Апелациони суда у Крагујевцу	Основни суд у Краљеву	Повреда права на правично суђење, на једнаку заштиту права и на рад	2 године

Графикон бр. 5. Судови чије су пресуде
потврђене пред уставним судом

Графикон бр. 6 Судови пред којима су вођени спорови за заштиту наведених права која су утврђена одлуком Уставног суда

Графикон 7: Однос потврђених и поништених пресуда судова Републике Србије

На основу напред изнетих података, можемо уочити да су пресуде Апелационог суда у Крагујевцу, као и Управног суда у Крагујевцу, донете су складу са Уставом и законима и да су све жалбе биле неосноване, што је Уставни суд и потврдио. Управни суд у Нишу, имао је једнак број како потврђених тако и поништених пресуда, док је Апелациони суд у Нишу има већи број потврђених од поништених пресуда. Апелациони и Управни суд у Београду имају најнижу стопу потврђених пресуда у 2015. години.

Статистички гледано 2/3 уставних жалби које су поднете Уставном суду у току 2015. године су одбијене као неосноване. Тај податак говори да су судије надлежних судова своје пресуде доносили у складу са Уставом и законом.

III ЗАШТИТА ПРАВА НА РАД И ПРАВА ИЗ РАДНОГ ОДНОСА У ЕВРОПСКОМ НЕКОМУНИТАРНОМ ПРАВУ

3.1. Увод

Право на рад у европском некомунитарном праву штити се Ревидираном европском социјалном повељом и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. Република Србије је 2004. године приступила Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода чиме је преузела обавезу да свим лицима у својој надлежности зајемчи права и слободе загарантоване тим уговором и пратећим протоколима. Ревидирану Европску социјалну је потврдила 2009. године.

3.2. Заштита права на рад Ревидираном социјалном повељом

Заштита права на рад, Ревидираном социјалном повељом, остварује се системом контроле примене стандарда садржаних у Европској социјалној повељи. За разлику од европске судске заштите људских права предвиђених Европском конвенцијом о правима човека, која се обезбеђује пред Европским судом за људска права, није предвиђена европска судска заштита социјалних права садржаних у Ревидираној европској социјалној повељи. Систем контроле се састоји из поступка испитивања извештаја и поступка по колективним жалбама. Поступак контроле заснива се на испитивању извештаја које достављају државе чланице Савета европе у погледу примене одреди Европске социјалне повеље које су ратификацијом прихватиле.

Поступак испитивања извештаја се одвија уз учешће Комитета независних експерата, Комитета владиних представника, Парламентарне скупштине Савета Европсе као и уз учешће Комитета министара. Поступак по колективним жалбама уведен је са циљем подизања нивоа заштите социјалних права садржаних у Повељи. Комитет независних експерата испитује да ли је држава која је ратификовала Повељу испуњава своје преузете обавезе. Комитет има обавезу да свој извештај са закључцима достави Комитету владиних експерата и Парламентарној скупштини Савета европе.

Комитет владиних представника свој извештај који се сачињен на основу извештаја Комитета независних експерата достављај Комитету министара, док Парламентарна Скупштина Комитету министара доставља своје мишљење о извештају Комитета независних експерата. На основу извештаја и мишљења, Комитет министара који је састављен од представника свих држава чланица Савета Европе доноси неопходне препоруке. За доношење ових препорука неходна је 2/3 већина од укупног броја чланова.⁸⁵

Од 2009. године када је ратификовала Ревидирану европску социјалну повељу, Србија је поднела три извештаја о имплементацији и спровођењу преузетих обавеза. Први извештај објављен је у јануару 2013. године, а односи се на стање током периода од 2009. до 2012. године, у одређеним областима регулисаним Повељом. У овом извештају, Комитет је анализирао стање следећих економских и социјалних права: права на рад, право на професионалну оријентацију, право на професионалну обуку, право особа са инвалидитетом на независност, социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице, право на уносан посао на територији друге стране уговорнице, право на

---

⁸⁵ Б.Лубарда *op. cit.* стр. 44-47

једнаке могућности и једнак третман у питањима запошљавања и рада без дискриминације по основу пола, право на заштиту у случајевима престанка радног односа, право радника на заштиту њихових потраживања у случају несолвентности послодавца. На сва поменута права Комитет на основу поднетих извештаја од стране Републике Србије закључио да – нема довољно података да донесе закључак о обавезама у односу на имплементацију Комитет је закључио да недостатак информација оваквог обима представља кршење обавезе државе да подноси извештаје.

Други извештај је из јануара 2014. године. Овај извештај обухватио је пресек и оцену стања у односу на следећа права грађана: право на безбедне и здраве радне услове, право на заштиту здравља, право на социјалну сигурност, право на социјалну и медицинску помоћ, право на бенефиције из службе социјалног старања, право старијих лица на социјалну заштиту, право радника на заштиту од сиромаштва или социјал Кршење обавеза констатовано је код имплементације права на социјалну сигурност, у односу на незапослене грађане је период уживања права из осигурања за случај незапослености превише кратак.

Извештај који је објављен 2015. године садржи оцену имплементације обавеза државе у односу на следећа права грађана: право на правичне услове рада, право на правичну накнаду, право на организовање, право на колективно преговарање, право на информисање и консултовање, право учешћа у одлучивању о радним условима и радној средини и њиховом побољшавању, право на достојанство на раду, право радничких представника на заштиту у предузећу и на додељивање адекватних погодности, право на информисање и консултације у случајевима колективног отпуштања.

У 11 ситуација Комитет није могао да донесе закључак због недостатка информација, у осам је констатовано да је Србија испунила обавезе преузете потписивањем Повеље, а у три кршење Повеље. У вези са 11 ситуација, Комитет јасно каже да је Србија прекршила своју обавезу извештавања тиме што је ускратила информације о тим питањима. Од осам ситуација у којима је утврђено да Србија испуњава обавезе, само у једној Комитет је констатовано да располаже свим потребним подацима, док је у преосталих седам затражио додатне извештаје. Једина ситуација која је означена као несумњиво у складу са Повељом, јесте она која се тиче плаћеног годишњег одмора. Кршење Повеље је утврђено у следећим случајевима:

- Право на правичну накнаду, и то у делу који се тиче отказног рока у случају престанка радног односа, ако запослени не остварује резултате рада или нема потребна знања и способности за обављање послова на којима ради. Требало би напоменути да је јулским изменама ово питање регулисано још неповољније по запослене, у односу на стање које је разматрао Комитет.
- Право на организовање, и то у односу на цензус који је постављен да би се оформило удружење послодавца. Ове одредбе нису мењане у јулским акцијама.
- Право запослених на колективну акцију у случају сукоба интереса, укључујући право на штрајк – у делу који се тиче минимума процеса рада у делатностима од јавног (општег) интереса.

На основу свих напред наведених чињеница може да се изнесе закључак да Република Србија не испуњава преузете обавеза према својим грађанима, односно грађани немају права у обиму и квалитету који им на припадају.

3.3. Заштите права на рад пред Европским судом за људска права

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода свечано је потписана 4. новембра 1950. године у Риму, а на снагу је ступила три године касније, након што је ратификована од стране десет држава потписница. Од 1953. године почиње историја система заштите људских права и слобода установљено Конвенцијом, који, мада у почетку скроман, данас се сматра једним од најефикаснијих и најзначајнијих система заштите права човека, не само на европском континенту, него и у читавом свету. Конвенција је први међународни инструмент чији је циљ заштита широког дијапазона грађанских и политичких права у форми међународног споразума, који је правно обавезујући засве стране уговорнице и који успоставља систем надзора над провођењем тих права на територији држава уговорница.⁸⁶

Република Србија је приступила Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода 2004. године. Истовремено, то је омогућило лицима, невладиним организацијама и групама лица која тврде да су жртве повреде неког од зајемчених права, да против наше државе подносе представке Суду у Стразбуру. Број представки које се упућују Европском суду против Србије у сталном је порасту. Велики број представки сведочи о поверењу које наши грађани имају у ову инстанцу.⁸⁷

Европски суд за људска права је судска инстанца са седиштем у Стразбуру, којој се могу обратити сви грађани земаља чланица Савета Европе као потписница Европске Конвенције о људским правима, који сматрају да су им повређена права прописана овом Конвенцијом. Суд је организован тако да свака од чланица Савета Европе које су ратификовале наведену конвенцију даје по једног судију, тако да је број судија једнак броју земаља чланица Савета Европе.⁸⁸

3.3.1. Рок и услови прихватљивости

Темељ целог система заштите Конвенције представља право на појединачну представку. Да би се представка која је поднета суду узела у разматрање морају бити испуњени услови да су исцрпљени само ако су већ исцрпљени сви унутрашњи правни лекови, које Европски суд за људска права сматра делотворним као и да је поднета у року од 6 месеци након што је у правној ствари одлучено од стране највишег суда или државног органа.⁸⁹ Уколико пресуда није објављена јавно, рок од шест месеци почиње тећи од датума када је спорна судска одлука домаћег суда достављена подносиоцу представке или његовом правном заступнику. Уколико странка у поступку накнадно сазна за нове чињенице, које предочавају кршење њених права у поступку пред домаћим судом, рок се рачуна од тренутка сазнања за кршења ваших права гарантованих Конвенцијом.

Заштита права пред Европским судом почива на начелу супсидијаритета. Основна карактеристика система заштите успостављеног Конвенцијом је да је он супсидијаран у односу на националне системе који штите људска права. Примарна заштита Конвенције остварује се пред органима држава потписница, због чега се

---

⁸⁶ G. Domien, Short guide to the European Convention on Human Rights, Council of Europe, 2005, стр. 12.

⁸⁷ С. Царић, Стање у предметима које Република Србија има пред Европским судом за људска права - упоредна статистичка анализа, *Страни правни живот*, Београд, 2011, стр. 100

⁸⁸ Б. Јанковић, З. Радивојевић, *Међународно јавно право*, Ниш, 2014, стр. 267

⁸⁹ Члан 35. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права

надлежност Европског суда за људска права успоставља тек по исцрпљивању свих унутрашњих правних лекова

Представка се мора односити на кршења права која су се десила након што је Конвенција ступила на правну снагу, дакле после ратификације Конвенције од стране државе потписнице. Република Србија је Конвенцију ратификовала 23. децембра 2003. године. Представке које се односе на ршење права које је наступило пре овог периода суд ће прихватити само уколико спорно кршење права и даље производи последице које су у супротности са обавезама које је држава преузела ратификацијом Конвенције. Суд неће поступати по анонимној представи, или по представи која је у суштини истоветна са представком коју је већ разматрао. Представка коју суд сматра неспојивом са одредбама Конвенције или Протокола, или која је очигледно неоснована или представља злоупотребу права на представку биће одбачена⁹⁰.

Да би суд представку узео у разматрање, подносилац представке мора лично бити погођен кршењем Конвенције. Важан процесни услов за прихватљивост представке јесте и обавезност истицања повреде Конвенције пред домаћим поступајућим органом.

3.3.2. Садржај представке

Да би суд представку узео у разматрање поред испуњења услова из члана 35. Конвенције, представка треба да садржи следеће елементе:

- кратак опис чињеничног стања на које се повреда права из Конвенције односи
- под наведено чињенично стање подведене, повреде права гарантованих Конвенцијом
- ток поступка пред домаћим државним органима укључујући:
- таксативно набрајање одлука наведених органа
- датуме њиховог доношења
- прилагање копија наведених одлука
- набрајање свих правних лекова које сте искористили пред домаћим органима.
- потпис подносиоца и потпис правног заступника уколико постоји

3.3.3. Поступак пред Европским судом за људска права

Поступак пред Европским судом за људска права је бесплатан, а службени језици суда су француски и енглески на којима се одвија и највећи део праксе. Једини трошкови које сноси подносилац су трошкови састављања поднеска које плаћа адвокату, уколико га има, и трошкови преписке са судом. Представка се може поднети на било ком од званичних језика суда. Председник већа може изузетно, одлучити да се поступак одвија на службеном језику на коме је поднета представка.

Представка се подноси на званичном формулару, или у слободној форми при чему и овај начин подношења представке захтева накнадну попуну званичног формулара представке, који подносиоцу шаље секретаријат суда, уз услов да исти буде попуњен у

---

⁹⁰ Члан 35. став 2. и 3. Европске конвенције за заштиту људских права

року од шест месеци. О поштовању ових услова суд ће водити рачуна по службеној дужности.⁹¹

По пријему представке од стране суда подносилац ће од стране секретаријата бити обавештен о пријему и броју предмета. Секретаријат је помоћни орган суда, са првенствено организационом улогом али и са великим утицајем на праксу, посебно у иницијалним фазама поступка.

Поступак пред судом подносилац може започети и лично, без правног заступника или адвоката, међутим у одређеној фази поступка, од момента када ваша представка буде прослеђена влади државе чланице на одговор, од стране суда ћете бити позвани да ангажујете правног заступника.

По пословнику суда, на изричит захтев подносиоца представке, или по сопственој иницијативи, председник већа може странци омогућити да користи бесплатну правну помоћ. Да би се ово право остварило потребно је да подносилац представке докаже суду да нема средстава да покрије трошкове заступања пред овим судом, у којем случају ће му суд, омогућити накнаду која покрива трошкове заступника и све друге издатке које је странка имала у односу на овај поступак.

Поступак би се могао поделити у неколико фаза. У почетној фази поступка по пријему представке, суд прво решава о њеној прихватљивости, у смислу повреда Конвенције на које се позивате у вашем захтеву. Уколико представка буде проглашена прихватљивом, подносилац представке бива од стране суда упућен на пријатељско поравнање са заступником државе на чије се кршења Конвенције обратио Суду. Међутим, у поступку изграђеном у судској пракси, суд може решити да истовремено одлучи о прихватљивости представке и у меритуму спора. И у том случају мора постојати формална одлука о прихватљивости представке

На основу закљученог пријатељског поравнања предмет ће бити брисан са листе предмета суда. Уколико овај процес не доведе до резултата суд ће решити представку улажењем у меритум. Одлуке у меритуму доносе се у већима.

Од ступања на снагу Протокола 14 трочлани судијски одбор може, поред одлучивања о прихватљивости представке, одлучивати и у меритуму уколико се ради о такозваним “репетитивним случајевима” у којима постоји добро установљена пракса суда. У случају да се утврди повреда Конвенције, а право државе уговорнице омогућава само делимичну одштету, подносилац представке има право на правично задовољење. У начелу, суд се труди да правично задовољење обухвата првенствено нематеријалну штету због повреда Конвенције.

3.3.4. Активна процесна легитимација

Посматрајући како је питање активне процесне легитимације решено код подношења уставне жалбе, стиче се утисак да унутрашњи правни системи строже постављају услове за изјављивање уставне жалбе и да се то одражава на круг лица који имају активну процесну легитимацију, који је ужи него код подношења представки Европском суду.

---

⁹¹ К. Reid, *Apracitioner's guide to the European Convention of Human Rights*, London, 2004, стр. 26.

Представка која се подноси Европском суду поред субјективног може да има и објективни карактер. Она може да се тиче не само личног интереса подносиоца, већ и да буде поднета у јавном интересу

Приликом подношења индивидуалне представке подносилац се позива на повреду или повреде Европске конвенције или Протокола, наводећи одговарајуће доказе за своје тврдње. Како обраћање Европском суду може да уследи тек након што су искоришћена сва расположива правна средства, то је неопходно у представи навести коначну домаћу одлуку, те суд или други орган који је ту одлуку донео.

Акти у односу на које је могуће изјавити уставну жалбу су прецизно наведени у унутрашњим правним системима, онда се у највећем броју случајева у представи подносилац позива на коначну одлуку домаћег суда.

Смрћу физичког лица по појединачној представи не обуставља се аутоматски поступак пред Судом, већ поступак могу да наставе његови/њени наследници или блиски сродници ако за то имају оправдан интерес или ако решење појединачне представке може да буде од општег интереса. Штитећи своја основна права и спроводећи своје интересе грађанин се бори за остваривање основних уставних принципа. Неопходно да је таква повреда лична, реална и тренутна.

Лична повреда значи да се жалилац обраћа Суду само због повреде неког свог основног права, што искључује могућност да се уставна жалба употреби ради заштите права других.

Стварна повреда значи да повреда мора да постоји у време када се подноси, и да не може престати у будућности.

Тренутна повреда значи да је она директна последица оспореног акта и да није резултат неког каснијег акта.

3.3.5. Обавезност и извршење пресуде

Пресуде Европског суда за људска права су обавезујуће за државе потписнице Конвенције. Пресудом може бити досуђена новчана надокнада за штету која је нанета од стране утужене државе потписнице Конвенције. Такође, може се захтевати читав низ појединачних мера, које могу подразумевати конкретне чинидбе државе потписнице у смислу нпр. поновног отварања поступка у предмету у коме су наведене повреде Конвенције почињене, али и општих мера у којима се на мање или више изричит начин констатују системски недостатци у правном систему тужене државе чланице и тражи њихово отклањање, променама у законодавству утужене државе или у судској или управној пракси.

Одлукама Европског суда за људска права се не могу преиначити, укидати или мењати пресуде домаћих судова, нити се могу вршити непосредне измене у законодавству држава чланица. Извршење пресуде је формално у надлежности Комитета министара Савета Европе па ставови изложени у пресудама, често имају карактер препорука које могу бити инструмент за политичку иницијативу према наведеној држави потписници. Ово је механизам у настајању, а одлуке судске праксе могу утицати на промене у законодавствима земаља чланица, што се више пута показало и у пракси. Неспровођење одлуке Европског суда за људска права може у крајној линији довести до суспензије чланства у Савету Европе државе која се о пресуду оглушила, па чак и до искључења из чланства.

Све пресуде Европског суда за људска права доступне су јавности. Уколико у поступку пред Европским судом за људска права суд не утврди да је дошло до кршења Конвенције, подносилац представке не сноси никакве трошкове.

Европска конвенција се од других сличних међународних уговора о људским правима разликује по механизму заштите који се "активира" у случају повреде права који су у њој садржани. Европска конвенција утврђује два механизма заштите људских права: међудржавне и индивидуалне представке.

Уставна жалба, која се подноси националном уставном суду попут појединачне представке, која се подноси Европском суду за људска права, ставља појединца у центар правне заштите омогућујући му да у једном равноправном поступку стоји насупрот далеко моћнијем "ривалу" односно држави. Са аспекта обичног грађанина оба правна средства имају изузетан психолошки ефекат и чине да се он осећа равноправним чланом друштва, у коме неће бити обесправљен у односу на државу. Оба средства показују да је и на унутрашњем и на међународном плану држави, односно, међународној заједници стало до појединца.⁹²

3.3.6. Пресуде које је Европски суд за људска права донео у периоду од 01.01.2016. године до 31.12.2016. године које је посредно тичу повреде права на рад

У периоду од 01.01.2016. године-31.12.2016. године Европски суд за људска права је донео 9 пресуда које се посредно тичу повреде права на рад. Од 9 пресуда које су донете током 2016. године у 8 пресуда Европски суд за људска права је нашао да је дошло до повреде чланова Конвенције на коју су подносиоци представке указивали.

Подносиоци представке су пред државним судским органима подносили тужбе како би оставили право на исплату неисплаћених зарада, накнада зарада, доприноса на здравствено, пензионо и инвалидско осигурање. Због немогућности да своја права у пуном обиму остваре пред судским органима, представка су се обратили Европском суду правде.

У надлежности Европског суда за људска права налазе се два основна социјална права утврђена Европском конвенцијом о људским правима – забрана принудног рада (члан 4) и слобода /синдикалног/ удруживања (члан 11), са богатијом праксом у погледу слободе удруживања. Додатни протокол број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, којим се уводи општа забрана дискриминације на основу националног законодавства.

Пресуде које је суд донео у периоду од 01.01.2016-31.12.2016. године

Ред. бр.	Ознака и датум доношења пресуде	Члан конвенције који је оспораван и разлог подношена представке	Поступак пред државним судским органима

⁹² М. Настић, *op.cit.*, стр. 107

1.	Симоновић и други против Србије представка број 52590/10 датум:17.11. 2015. године	- <u>члан Конвенције</u> : члан 6. став 1. - <u>разлог подношења представке</u> : дужина трајања извршног поступка од 3-7 година	- <u>разлог покретања спора</u> : исплата заосталих зарада и разних социјалних доприноса - <u>тужена страна</u> : РТБ Бор – група Индустрија за прераду Мајданпек, друштвеном предузећу из Мајданпека - <u>правноснажна судска одлука</u> : Основни суд у Мајданпеку П. 377/05, П. 339/05, П. 340/05 П. 376/05 од 21. октобра 2005 - <u>решење о извршењу</u> : Основни суд у Мајданпеку И. 807 од 22/01/2007 - <u>датум подношења представке Европском суду за људска права</u> : 06. септембар 2010. године, 74 представки
2.	Вукосављевић против Србије, представка број 23496/13 датум:27. 09. 2016. године	- <u>члан Конвенције</u> : члан 6. став 1., члан 13. Конвенције и члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију - <u>разлог подношења представке</u> : неизвршење правноснажне пресуде донете против друштвеног предузећа	- <u>разлог покретања спора</u> : неисплаћених плата и доприноса за социјално осигурање - <u>тужена страна</u> : Холдинг компанија „Комграп“ – ДД „Комграп градња“, друштвено предузеће из Београда - <u>правноснажна судска одлука</u> : Четврти општински суд у Београду је 23. октобра 2006. године Уставна жалба је одбијена 26. јануара 2012. године - <u>датум подношења представке Европском суду за људска права</u> :
3.	Шиловић против Србије, представка број 32883/08 датум:8. 11. 2016. године	- <u>члан Конвенције</u> : члан 6. став 1. Конвенције - <u>разлог подношења представке</u> : дужина трајања поступка	- <u>разлог покретања спора</u> : исплату одређених доприноса. - <u>тужена страна</u> : Војска Републике Србије - <u>правноснажна судска одлука</u> : 10. августа 2007. године Врховни суд Србије - <u>датум подношења представке Европском суду за људска права</u> : 19. марта 2008. године.
4.	Скорић против		- <u>разлог покретања спора</u> : неисплаћене плате, доприноси

	Србије, представка број 14130/14. 28. јуна 2016.	- <u>члан Конвенције:</u> члан 6. Конвенције и члан 1. Протокола број 1 <u>-разлог подношења представке:</u> неизвршење правоснажне судске пресуде	за социјално осигурање и трошкове поступка <u>-тужена страна:</u> “ПИМ – багероване и водни транспорт”, друштвено предузеће из Београда <u>-правноснажна судска одлука:</u> Други општински суд у Београду 30. марта 2005. године <u>-решење о извршењу:</u> Четврти општински суд у Београду је 22. јуна 2005. године. Уставни суд је 29. марта 2012. године потврдио пресуду Другог општинског суда у Београду 30. марта 2005. године.
5.	Благојевић и други против Србије 15 тужби	- <u>члан Конвенције:</u> 6. став 1. Конвенције и члана 1. Протокола број 1 <u>-разлог подношења представке:</u> пропушта тужене државе да изврши правоснажну пресуду од 18. априла 2008. године	<u>-разлог покретања спора:</u> ради исплате прецизиране износе на име неисплаћених зарада <u>-тужена страна:</u> Летекс <u>-правноснажна судска одлука:</u> Општински суд у Лесковцу датум 3. октобра 2010. године. Уставни суд је 8. јула 2013. године у поступку по уставној жалби одбацио уставну жалбу
6.	Бугарић против Србије, представка број 62208/1 19. априла 2016.	- <u>члан Конвенције:</u> члан 6. став 1. Конвенције, члан 13. Конвенције и члан 1. Протокола број 1 уз Конвенцију <u>-разлог подношења представке:</u> пропушта тужене државе да изврши правоснажну пресуду	<u>-разлог покретања спора:</u> исплата одређених износа на име неисплаћених зарада и доприноса за социјално осигурање, <u>-тужена страна:</u> ДП „Рашка холдинг компанија“ АД, друштвеном предузећу из Новог Пазара <u>-правноснажна судска одлука:</u> Општински суд у Новом Пазару 15. септембра 2004. године, 20. октобра 2009. године и 5. октобра 2010. године

			-решење о извршењу: Општински суд у Новом Пазару је 5. октобра 2004. године
7.	Стоковић и други против Србије представке бр. 75879/14 и 17 других 8. марта 2016. године	члана 6. став 1. Конвенције, члана 13. Конвенције и члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију	-разлог покретања спора: исплату заосталих плата и разних доприноса за социјално осигурање -тужена страна: ХК „Комграп ад Комграп – Макиш доо“, -правноснажна судска одлука: Други општински суд у Београду је 23. јуна 2003. године -решење о извршењу: Четврти општинском суду у Београду за извршење пресуде од 23. јуна 2003. године. Уставни суд је 27. новембра 2013. године утврдио да су подносиоци представки претрпели повреду „права на суђење у разумном року“ у вези са извршним поступком.
8.	Милојевић и 2 подносиоца против Србије 12. јануара 2016. године	6. став 1 Конвенције у односу на сва три подносиоца, и повреду члана 8. Конвенције у односу на првог и другог подносиоца	Поништај одлуке о отказу Министарство унутрашњих послова
9.	Цупара 12.07.2016	Није дошло до повреде члана 6. Став 1.	

Анализом пресуда које су донете на основу напред наведених чињеница, можемо да уочимо да је у свих 9 пресуда потврђено да је дошло до повреде члана 6. става 1. Европске конвенције за заштиту људских права⁹³ који се односи на повреду права на правично суђење, док је у неким пресуда потврђена и повреда члана 13. Европске конвенције који се односи на делотвоени правни лек⁹⁴, као и повреда члана 8. Конвенције.

⁹³ Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама, или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона. Пресуда се мора изрећи јавно, али се штампа и јавност могу искључити с целог или с дела суђења у интересу морала, јавног реда или националне безбедности у демократском друштву, када то захтевају интереси малолетника или заштита приватног живота странака, или у мери која је, по мишљењу суда, неопходно потребна у посебним околностима када би јавност могла да нашкоди интересима правде.

⁹⁴ Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред домаћим властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.

Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода установљено је и гарантовано право на правично суђење, као посебно људско право, базирано на идејама природне (фундаменталне) правде, чије је остварење од суштинске важности за развој демократије и принципа владавине права⁹⁵. Основна премиса од које се пошло приликом установљења права на суђење у разумном року јесте идеја према којој спора правда представља изигравање правде и самог права на правично суђење. Због тога право на суђење у разумном року установљено је како у интересу лица о чијим се правима и обавезама одлучује или против кога се води одређени поступак (субјективна компонента), тако и у интересу правне сигурности и владавине права уопште (објективна компонента). Самим тим, спорост у дељењу правде може довести у питање поверење у читав правни систем и владавину права која је једна од три стуба (демократија и људска права су преостала два стуба) на којима почива систем установљен Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и која је као принцип садржана у Преамбули и члану 3. Статута Савета Европе⁹⁶.

Поступак пред Европским судом за људска права за оцену разумности дужине трајања поступка пред домаћим судовима је различит од осталих случајева, јер се може покренути без обзира на то што нису исцрпљена сва правна средства предвиђена унутрашњим правом. Суд је заузео став да се оправданост дужине поступка мора ценити у светлу околности конкретног случаја, а имајући у виду следеће критеријуме: сложеност предмета, понашање подносилаца представки и релевантних органа и значај предмета спора за подносиоца представке. Као део права на правично суђење, правона суђење у разумном року има утицај и на остале компоненте које утичу на то да суђење буде фер. Ипак, гаранција ефикасне судске правде може бити и у колизији са појединим гаранцијама фер поступка, пошто више права у поступку, по правилу доводи до продужења поступка.

У погледу члана 13. Европске конвенције за заштиту људских права, који се односи на делтворност правног лека, суд је констатовао да када подносилац представке добије правоснажну пресуду против друштвеног предузећа, од њега само тражи да поднесе захтев надлежном суду за извршење те пресуде надлежном суду или, у случају ликвидационог или стечајног поступка против дужника, да пријави своје потраживање управи дужника, као и да је држава је одговорна за дуговања предузећа претежно у друштвеном/државном власништву, због чега се ни непостојање сопствених средстава ни немаштина дужника не могу наводити као оправдани разлог за претерана кашњења у овом посебном контексту извршења.

Из свих напред наведених пресуда можемо да уочимо да су све пресуде поднете због дугих и спорих судских процеса као и непостојања адекватног решења ефикасне наплате потраживања која су пресудом потврђена. Преоптерећеност судова, управо због броја повећаних спорова, које није пратило повећање средстава и судија, један је од

---

⁹⁵ Janis, W.M., Kay S.R., Bradley, W.A.: *European Human Rights Law*, Oxford University Press, 2000, p.403-404

⁹⁶ Царић С. *Право на суђење у разумном року*, Београд, 2008, стр. 3.

водећих проблема у Републици Србији. Због системских проблема у правосуђу Републике Србије, грађани Србије се обраћају Европском суду. Због изгубљених спорова, који су напред наведени, пред Европским судом правде Република Србија је у обавези да исплати средства у висини од око 4.000,00 евра на има накнаде трошкова и исплате штете.

IV ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Установљењем надлежности Уставног суда да одлучује о уставности и законитости Закона о раду као и сродних закона у поступку нормативне контроле као и у поступку по уставним жалбама, омогућена је уставна заштита права на рад. Тиме се суд ставио у службу заштите права грађана и других недржавних субјеката од последица неуставности и незаконитости одлука донетих од стране јавних власти. Уставна жалба, као и могућност да се грађани обратe Европском суду за људска права допринели су већој правној сигурности.

Анализом пресуда које су донели Уставни суд као и Европски суд за људска права, а које су биле предмет истаживања завршног рада, можемо да изнесемо један општи закључак да су грађани Републике Србије највише притужби имали на дужину трајања радних спорова, немогућност правичног суђења као и извршења правноснажне судске одлуке. За радне спорове то је недопустиво и супротно изричитој законској одредби према којој је суд дужан да у радним споровима поступа са посебном хитношћу. Статистички податак да још увек има незавршених радних спорова, започетих пред судовима удруженог рада речито говори о овом проблему. Видимо да право на суђење у разумном року представља тренутни проблем са којим се Србија суочава. Закон о праву на суђење у разумном року који је ступио на снагу 2016. године требао би да у одређеној мери реши овај проблем. Република Србија се налази на зачељу колоне држава са највећом стопом запослености. Уколико тај податак упоредимо са податком о дужини трајања процеса пред судовима због повреде права из радних односа можемо да дођемо да закључка да право на рад може остати само слово закона уколико целокупно друштво не активно учешће у његовом поштовању и остваривању. Таква ситуација отвара могућност за економско искоришћавање запослених. Неопходно је повећати свест о правима радника, организовати периодична правна саветовања радницима, упућивати их на њихова права од стане преспостављених лица. Уколико запослени знају своја права и имају сигурност у правосудни систем државе у значајној мери ће се побољшати услови рада.

Како би се побољшала ефикасност примене прописаних закона која се односе на запослене, неопходно је спровести већу унутрашњу контролу од стране инспекције рада. На тај начин дошло би до продуктивнијег рада јер би држава имала задовољног радника који би имао стимулацију да ради пуним капацитетом, не би одлазио новац из државног буџета на надокнаду судских трошкова и Уставни суд као и остали редовни судови не би били преоптерећени у раду. Имајући у виду огроман број судских спорова који се воде како пред првостепеним тако и пред другостепеним судским органима, неопходно је у будућности извршити корените промене како би се дошло до најбољег и напродуктивнијег решења спорова из области радних односа.

Циљ овог завршног мастер рада био да је да се представи заштита права на рад пред Уставним судом, њене предности и недостаци као и да се резултатима који су у овом раду добијени на основу различитих истраживања укаже на актуелне проблеме у овој области и пружи основа за њихово ефикасно решавање.

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

- [1] Betten, L. *International Labour Law*, Kluwer, Deventer-Boston, 1993
- [2] Domien Gona, *Short guide to the European Convention on Human Rights (3rd edition)*, Council of Europe, 2005.
- [3] Drzemczewski Andrew: *Europe an human rights convention in domestic law, A comparative study*, Oxford University Press, 2004
- [4] Janis, W.M., Kay S.R., Bradley, W.A.: *European Human Rights Law*, Oxford University Press, 2000
- [5] Kommers Donald, *The institucional jurisprudente of the Federal Republic of Germany*, Durham, London, 1997
- [6] Reid Karen, *Apracitioner's guide to the European Convention of Human Rights*, London, 2004.
- [7] Б.Чолић *Заштита права запослених, прописи, надзор и пракса*, Радно и социјално право, Часопис за теорију и праксу радног и социјалног права број 2/2012 Београд
- [8] Балтић Александар, Деспотовић Милан, *Основи радног права*, Београд, 1967
- [9] Београдски центар за заштиту људских права-*Људска права у Србији* 2013
- [10] Вукадиновић Гордана, *Теорија државе и права друга књига*, Нови Сад 2007
- [11] Група аутора, *Положај и перспектива Уставног суда*, Уставни суд, Службени гласник Београд 2014
- [12] Ђурић Владимир, *Уставна жалба*, Београд, Центар за људска права, 2000
- [13] Јанковић Бранимир, Радивојевић Зоран, *Међународно јавно право*, Ниш, 2014
- [14] Јовановић Предраг, *Радно право*, Београд 2003
- [15] Лумбарда Бранко, *Европско радно право*, ЦИД Подгорица 2004
- [16] Лумбарда Бранко, *Ревидирана Европска социјална повеља обавеза држава и њихова улога после ратификације*, Београд 2009
- [17] Настић Маја, *Заштита људских права у Уставу Србије, Устав Републике Србије – пет година после (2006-2011)*, Зборник радова Правног факултета у Нишу и Правног факултета у Крагујевцу, Центар за Публикације, Ниш, 2011
- [18] Настић Маја, *Однос Уставног суда и редовних судова*, Зборник радова Правни факултет Ниш, 2013

[19] Настић Маја, Превентивна контрола уставности-упоредна искуства и могућност примене према Уставу Републике Србије, Зборник радова, Правни факултет Ниш 2010

[20] Настић Маја, Уставно правни основ примене Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у поступку пред националним уставним судовима-докторска дисертација Ниш 2012

[21] Обрадовић Горан, *Заштитна функција законодавства о раду* Зборник радова Правног факултета у Нишу 2015 број 70

[22] Пајванчић Маријана, *Уставна заштита људских права*, Нови Сад, 2011;

[23] Пејић Ирена, „Гаранције људских права у националном поретку: уставносудска заштита“, Уставне и међународноправне гаранције људских права, Правни факултет у Нишу, Ниш 2008

[24] Поповић Драгољуб, *Европско право људских права*, Службени гласник Београд 2012

[25] Пословник о раду Уставног суда "Службени гласник РС" бр. 24/2008 и исправка Службени гласник РС бр. 27/2008

[26] Рудић Марија, *Људска права*, Београд, 2001

[27] С. Јашаревић, *Социјално-економска права*. Нови Сад 2010

[28] Симовић Дарко, Аврамовић Драгутин, Зекавица Радомир, *Људска права*, Београд, 2013

[29] Станковић Гордана, *Грађанско процесно право прва свеска Парнично процесно право*, Ниш, 2010

[30] Стојановић Драган, *Уставно право*, књига прва, Свен Ниш 2007;

[31] Стојановић Драган, *Уставно судство и заштита права и слобода човека и грађанина*, Правни живот бр. 12/2005

[32] Царић Славољуб, *Право на суђење у разумном року*, Службени гласник, 2008

ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ

Прописи

1. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода
2. Закон о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору ("Сл.гласнику РС" бр. 68/2015)
3. Закон о парничном поступку (Службени гласник 72/2011, 49/2013-одлука УС, 74/2013-одлука УС и 55/2014)
4. Закон о раду ("Службени гласник РС" бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014 и 13/2017 одлука УС)

5. Закон о умањењу нето прихода лица у јавном сектору ("Службени гласник РС", број 108/2013)
6. Закон о Уставном суду ("Службени гласник РС", бр. 109/2007, 99/2011, 18/13 – Одлука Уставног суда, 40/2015 и 103/2015)
7. Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама (Службени лист Србије и Црне Горе, бр 26/03)
8. Пословник о раду Уставног суда "Службени гласник РС" бр. 24/2008 и исправка Службени гласник РС бр. 27/2008
9. Устав Републике Србије ("Службени гласник РС", бр 98/06)

Ставови, мишења, одлуке и прегледи

1. Одлука Уставног суда бр. IУЗ 244/2015 од 05. 10. 2016. године
2. Одлука Уставног суда број ИУж-424/2014 од 17. 11. 2016. године
3. Одлука Уставног суда IУз-60/2014 од 20.11.2014
4. Одлука Уставног суда Уж- 4648/2013 од 23.12.2015. године
5. Одлука Уж-9133/2012 од 10.12.2015. године
6. Одлука Уставног суда Уж-1812/2013 од 08.10. 2015. године
7. Преглед рада Уставног суда у 2015. години-
<http://www.ustavni.sud.rs/page/jurisprudence/35/>
8. Преглед рада Европског суда за људска права у 2016. години -
<http://www.zastupnik.gov.rs/cr/articles/presude/>

САЖЕТАК

Право на рад у Републици Србији, као једно од базичних економских права зајемчено је у члану 60. Устава Републике Србије. Уколико дође до повреде права на рад поједницу на располагању стоје могућности да своје право заштити вансудским и судским путем, као и подношењем представке Европском суду за људска права у Стразбуру.

Вансудским путем право на рад може да се заштити доношењем конструктивног решења, између лица чије је право повређено надлежног органа који је извршио повреду права као и у поступку медијације ангажовањем трећег неутралног лица ради доношења одлуке.

Судским путем правно на рад се штити у поступку пред редовним судовима и Уставним судом. Пред редовним судовима правно на рад се штити подношењем тужбе надлежном суду, као и у поступку по жалби на пресуду надлежног суда. У поступку пред Уставним судом право на рад може да се штити посредно и непосредно. Посредно, право се штити у поступку нормативне контроле оцене, уставности и законитости Закона о раду и других сродних закона. Непосредно право на рад се штити у поступку по уставној жалби уколико је повреда права на рад учињена, од стране јавне власти или организација којима је поверено вршење јавне власти.

Република Србија је 2003. године ратификовала Европску конвенцију за заштиту људским права, чиме је прихватила надлежност Европског суда људска права. Испуњењем законом прописаних услова, грађани Републике Србије могу представком да се обрате Европском суду уколико пред домаћим судом ограничења нису остварили своја права.

Кључне реч: *право на рад, Устав, Уставни суд, нормативна контрола, уставна жалба, Европски суд за људска права.*

SUMMARY

THE PROTECTION OF THE RIGHT TO WORK IN THE REPUBLIC OF SERBIA

The right to work in the Republic of Serbia, as one of the basic economic rights guaranteed in Article 60 of the Constitution of the Republic of Serbia. If there is a violation of the right to work, individuals have access to the opportunities to protect their right in court and out of court, and filing petitions her European Court of Human Rights in Strasbourg.

Out of court the right to work can be protected by adopting constructive solutions, among persons whose rights have been violated competent ramifica who committed violation of law and engaging in mediation neutrallnog third persons for a decision.

Court legal work to be protected in proceedings before rednovim courts and the Constitutional Court. Before the ordinary courts to work legally protects filing a complaint with the competent court, as well as of arms on the appeal against the judgment of the competent court. In the proceedings before the Constitutional Court the right to work can be protected directly and indirectly. Indirectly, the right to be protected in the procedure of normative control constitutionality and legality of the Labour Law and other related law. Direct the right to work is protected of arms constitutional appeal if a violation of the right to work done by the public authorities and organizations entrusted with public authorities.

The Republika Serbia in 2003 ratified the European Convention for the Protection of Human Rights, which has accepted the jurisdiction of the European Court HUMAN RIGHTS OF. Fulfillment of legal requirements, citizens of the Republic of Serbia can Petitions to turn to the European Court if before the domestic limited sudko not exercise their rights.

Key words: the right to work, the Constitution, the Constitutional Court, authority control, the constitutional complaint by the European Court of Human Rights.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Милица Младеновић рођена је 28.05.1990. године у Нишу. Основну школу „Мирослав Антић“ завршила је одличним успехом 2005. године. Гимназију "Светозар Марковић" завршила је у Нишу са одличним успехом 2009. године.

Основне академске студије на Правном факултету у Нишу уписала је школске 2009/2010 и дипломирала је 23.03.2015. године. За време студија кандидаткиња је била волонтер Правне клинике за заштиту права жена на Правном факултету у Нишу, у периоду од 01.03.2013. -31.10.2013. године и волонтер на Мобилној правној клиници у склопу реализације пројекта "Покрени се за будућност" под покровитељством компаније Philip Moris. Године 2015. уписала је мастер студије на наведеном факултету, смер јавно-правни, са просечном оценом у досадашњим студијама - 9.50.

На Високој техничкој школи струковних студија у Нишу, на месту референта правних и општих послова, каидаткиња је у радном односу од 01.11.2013. године.

Кандидаткиња има основно знање енглеског језика.

Кандидаткиња је коаутор следећих стучних радова:

1. Милица Младеновић, Зоран Миљивојевић, "Дигитални водени жиг у функцији правне заштите својине", Зборник радова Високе техничке школе струковних студија, стр. 67-70, Ниш, 2014. Категорија М63;

2. Милица Младеновић, Јелена Петковић, "Правна заштита узбуњивача" *Зборник радова Високе техничке школе струковних студија*, стр. 113-116, Ниш, 2015., Категорија М63;

3. Милица Младеновић, "Заштита права на рад у Републици Србији", *Зборник радова Високе техничке школе струковних студија* стр. 135-139, Ниш, 2016. Категорија М63.

Удата, мајка двоје деце.

ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА

Име и презиме аутора мастер рада: Милица Младеновић

Наслов мастер рада: Уставносудска заштита права на рад у Републици Србији

Ментор: доцент др Маја Настић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предала Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 07.03.2017. године

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом, Уставносудска заштита права на рад у Републици Србији, пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивала на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредила ауторска права, нити злоупотребила интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Милица Младеновић

У Нишу, 07.03.2017. године

Потпис аутора
